

Tanum, 2005

Erkki Luoma-aho

En tretusenårig hållseglats

Det stora antalet skepp på Himmelstادلund har säkert ristats in under lång tid av många olika orsaker.

Båtfynd som liknar ristningarnas skepp har ännu inte gjorts i Sverige. Kanske var det kanoter med utriggare som trafikerade Motala ström. Vattennivån här vid Himmelstادلund var under bronsåldern samma som idag.

Skeppen kan symbolisera färden till dödsriket och önskan om välgång för den döde i nästa liv. Ett par av skeppen har träd

ombord, kanske symboler för nytt liv. De små strecken på skeppen betecknar besättningen.

Ett av skeppen här överskärs av fotspår. Höggs fotspåren in för att bryta kraften från skeppsristningen?

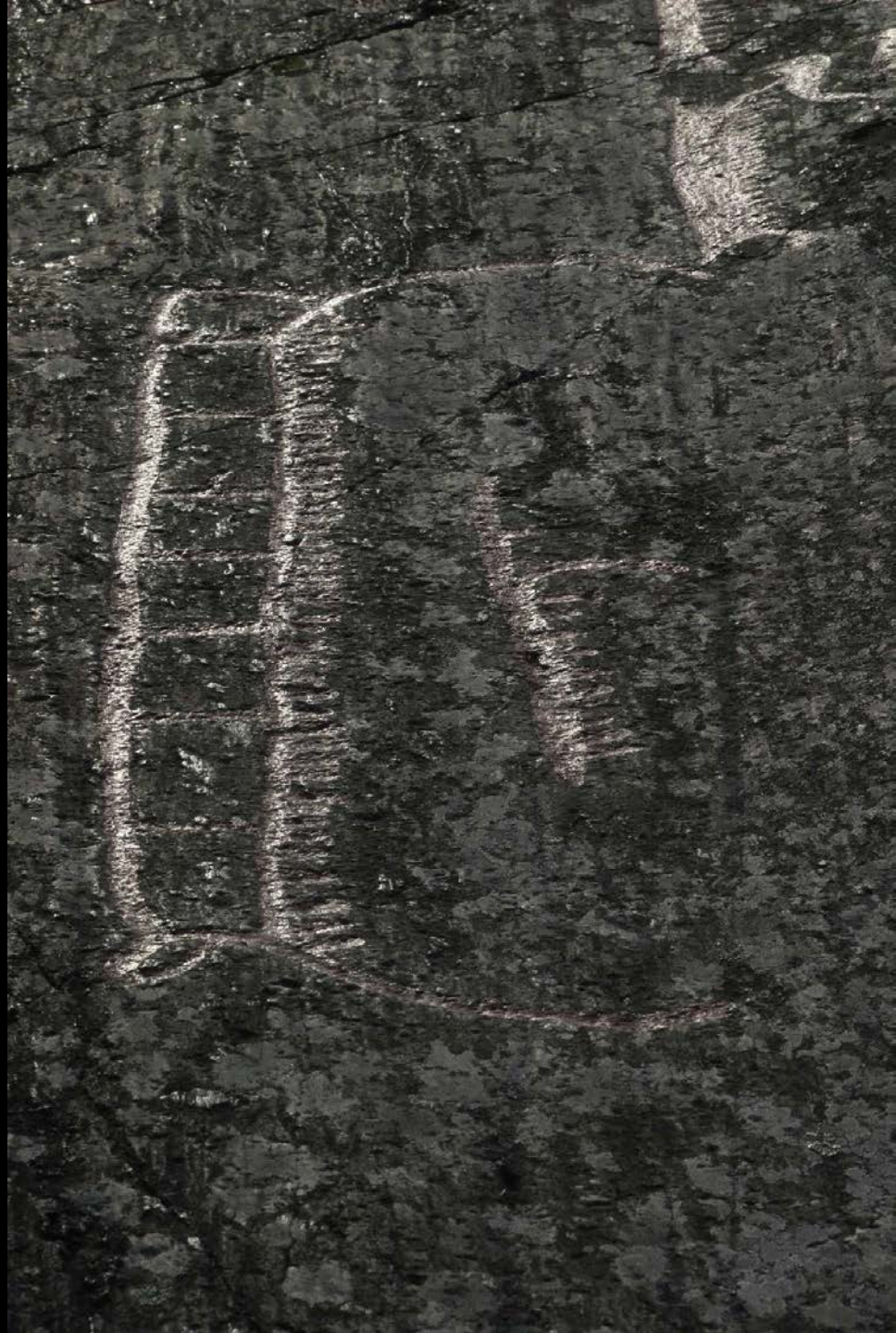
Hjulkors kan Du se till höger om stenen. Var hjulkorsen en symbol för sol, sköld eller vagnshjul? Dessa hjulkors är fyrsidiga med avrundade hörn, vanligast är annars de runda.

Björnar i Norrköping

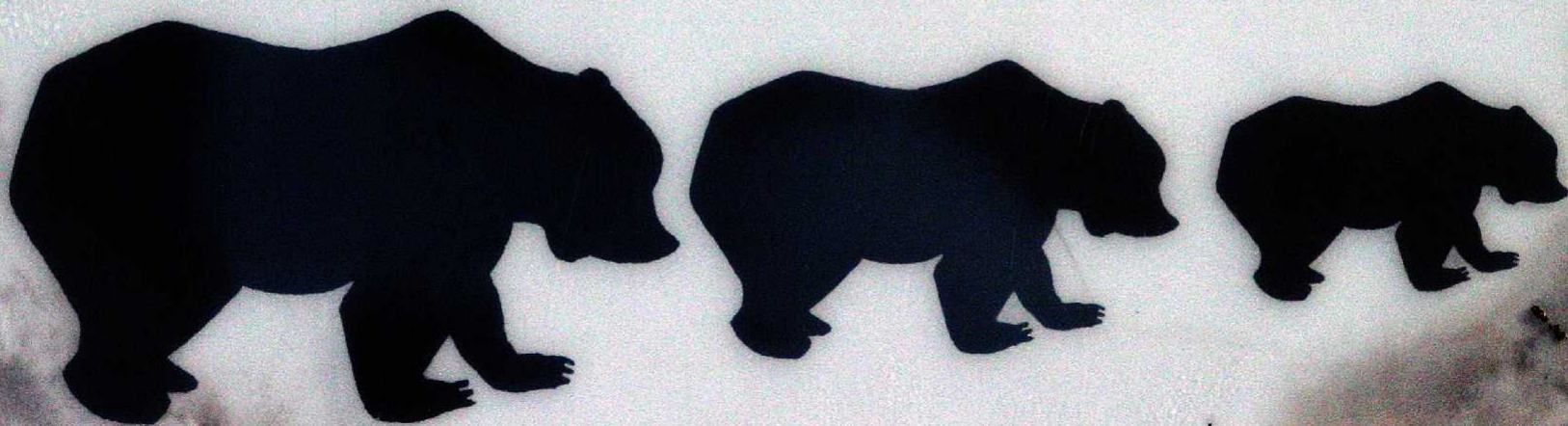
Risken att träffa på björn runt dagens Norrköping är nästan obefintlig, då den sista björnen sköts här på 1840-talet. Men för bronsåldersmänniskorna var det nog inte så ovanligt.

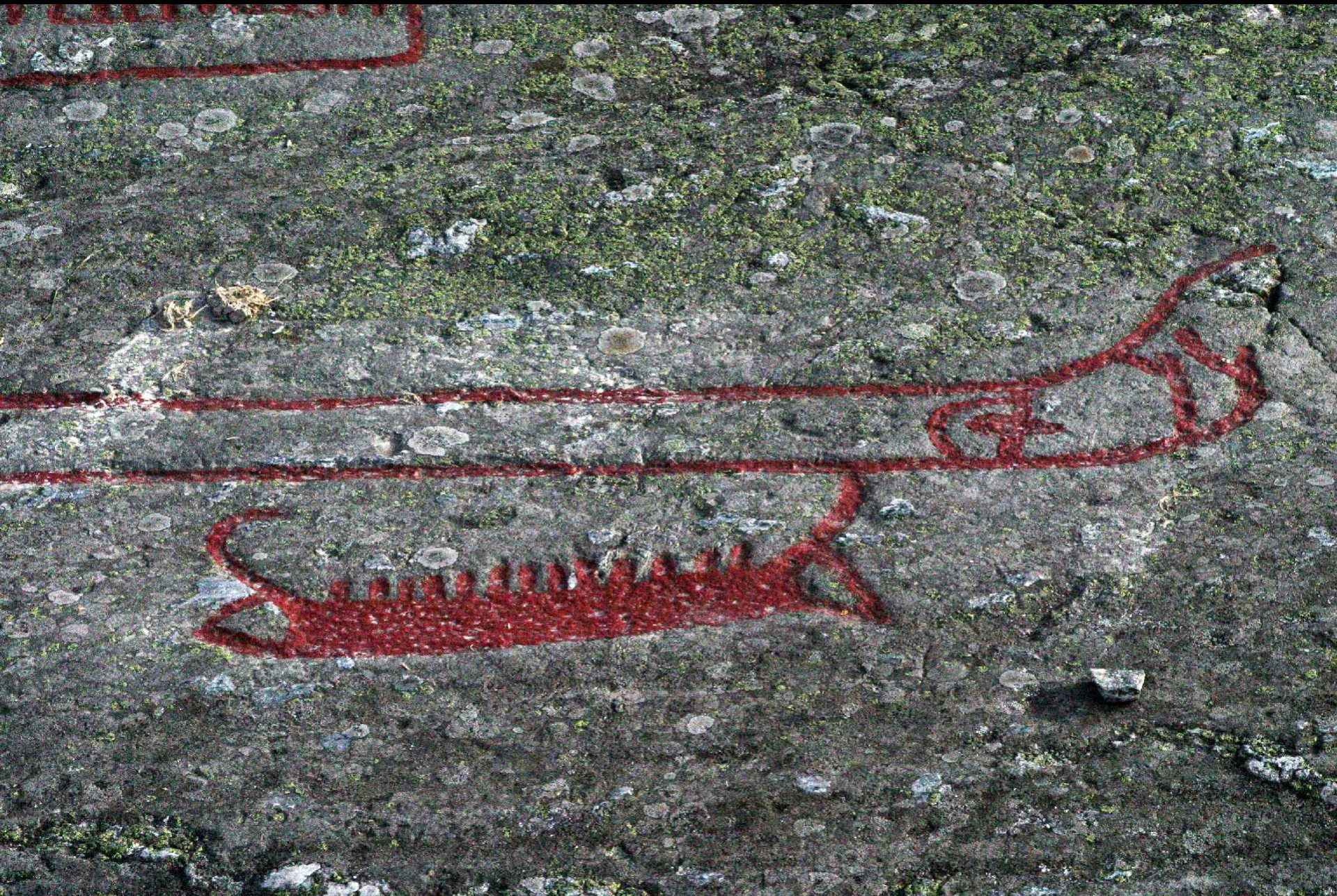
Hur ska man tolka de 25 björnspåren som löper 22 meter över hällen? Stannar björnen efter några steg upp bakom en

människa och kanske lägger fram-tassarna på axlarna?

Är det ett verkligt möte mellan björn och människa som skildras, eller symboliserar fotsulorna en gudomlig makt och dyrkades i så fall björnen?

Raden av björnsår är unik i Östergötland.

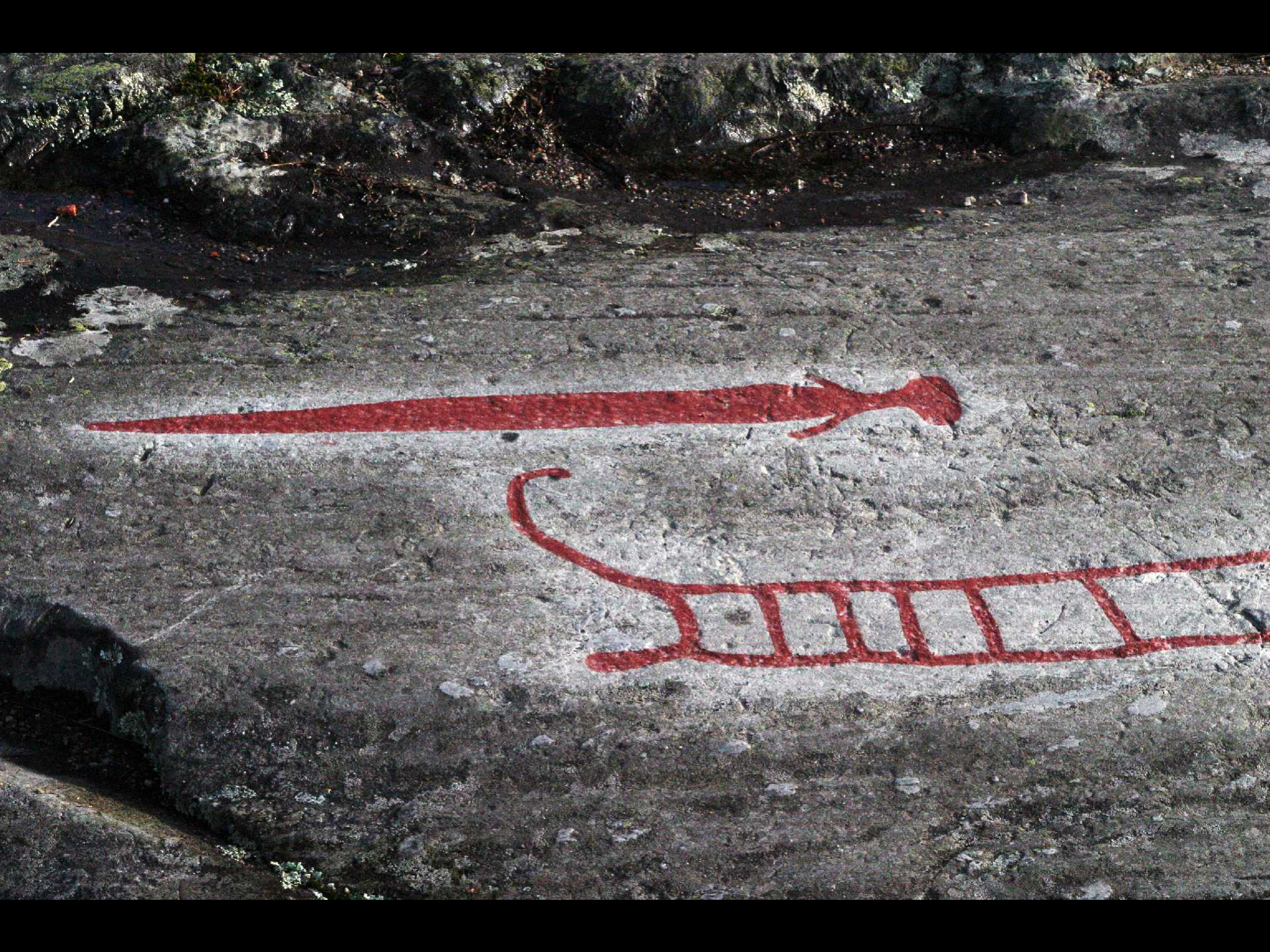

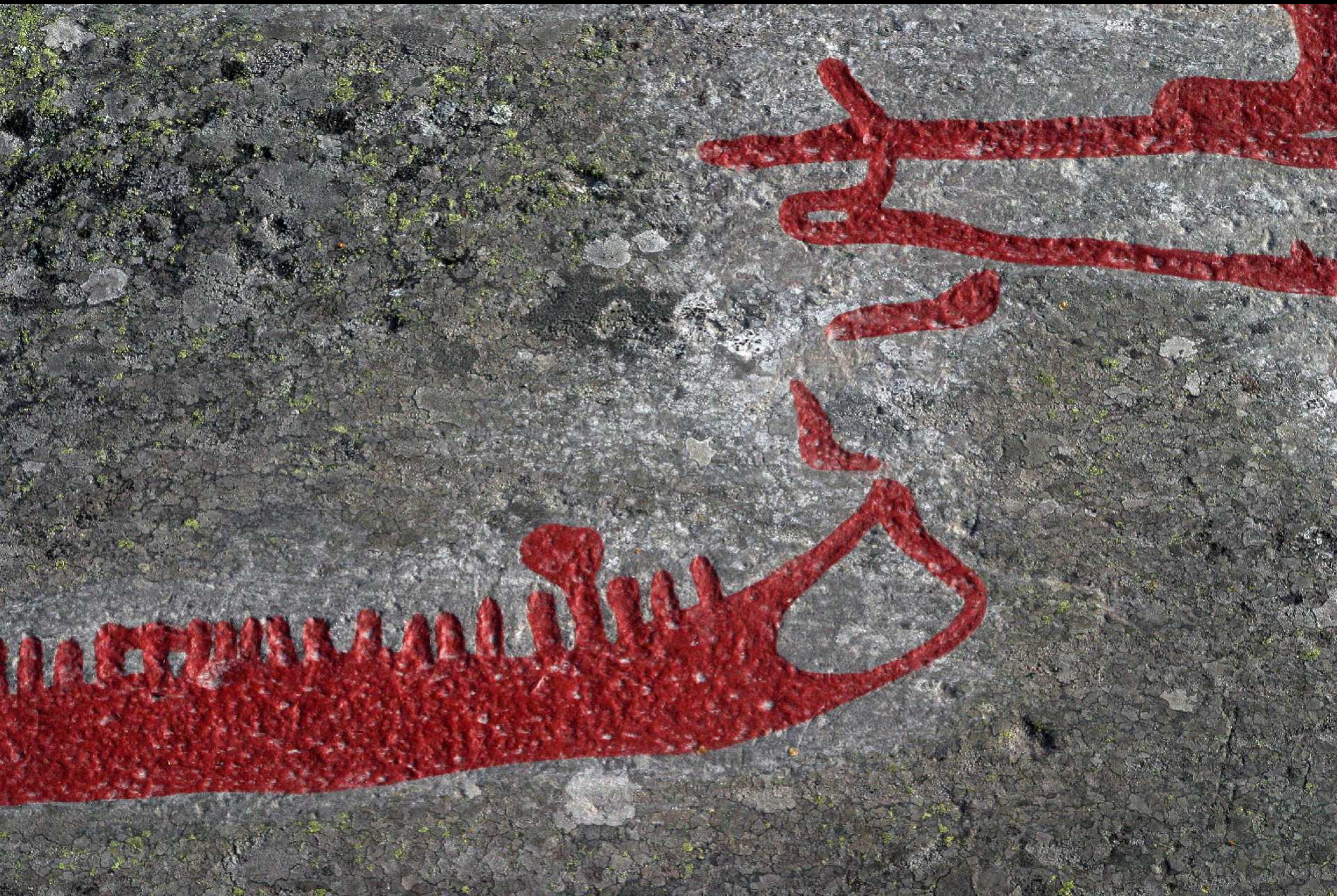

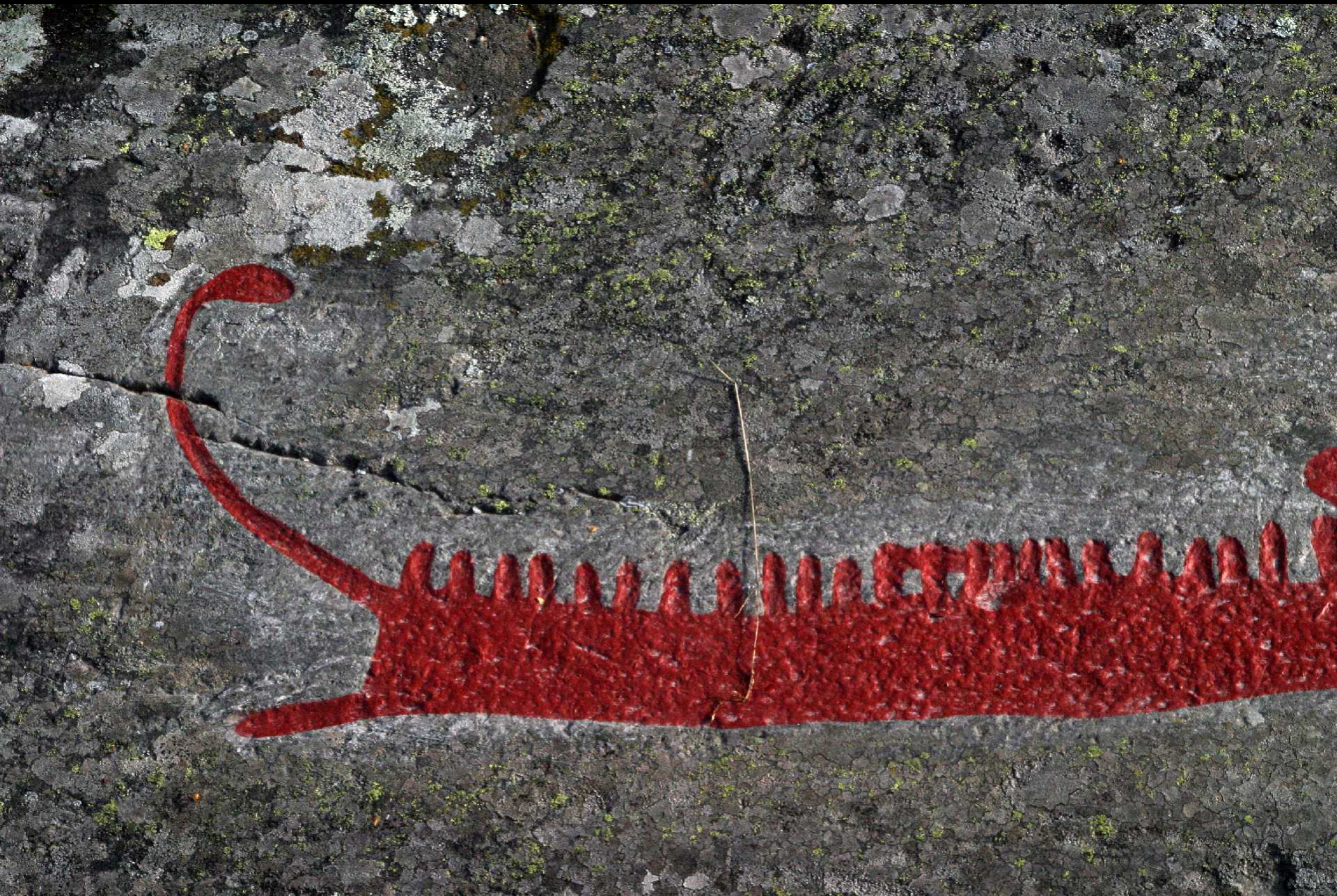

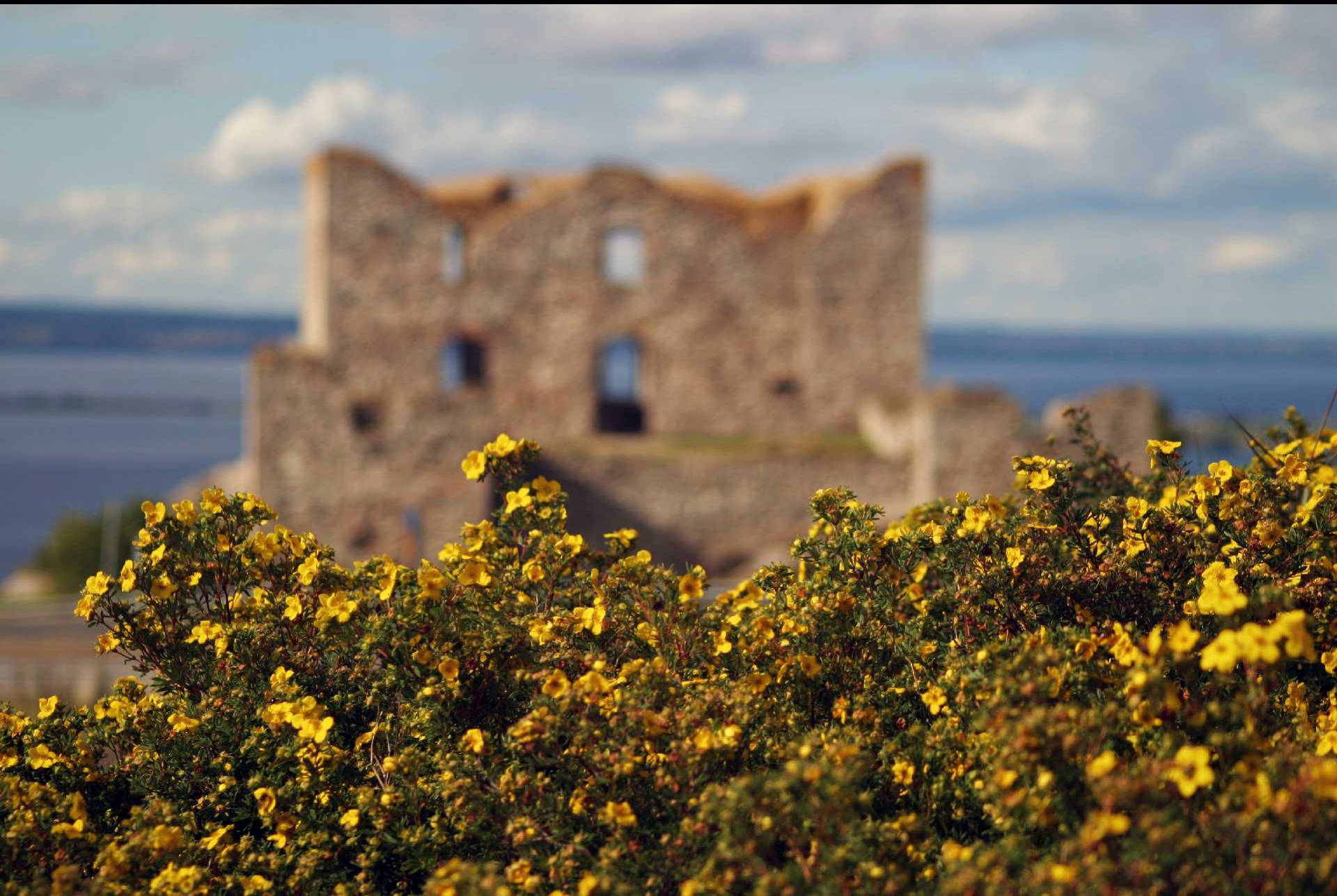

KULTURMINNE

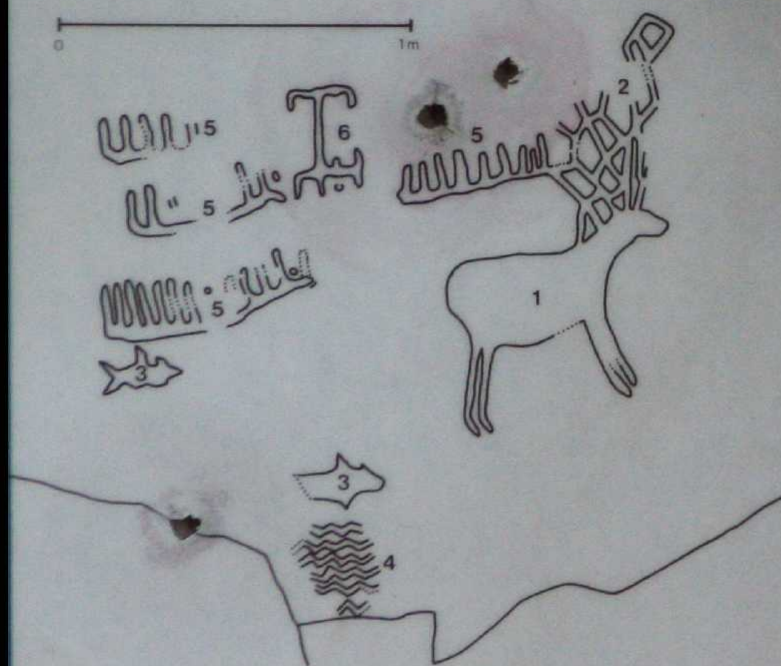
HÄLLMÅLNING

Detta är en av Sveriges, för närvarande kända 9 hällmålningar. Bilden är målad med järnockra och visar båtar, fiskar, ett hjortdjur samt geometriska mönster varav det nedersta kanske kan tolkas som vågor. Detta motivval tyder på att målningen hör hemma i en fångstmiljö. Den är troligen minst 3000 år gammal, kanske betydligt äldre. När bilden målades var den nedanför liggande dalgången en havsvik. Till skillnad från bronsålderns hällristningar (1500 - 500 f Kr), som är anlagda på mjukt sluttande hållar, är ofta hällmålningarna placerade på branta stup med överhäng. Övriga svenska hällmålningar ligger i Norrland. Närmast denna i geografiskt hänseende är hällmålningar i Syd norge. Fornlämningar är skyddade enligt lag.

THIS IS ONE of the 9 rock-paintings known at present in Sweden. The picture is painted with iron ochre and depicts boats, fish, a deer and geometrical designs among which the lowest may be interpreted as waves. The selection of motifs suggest that the painting belongs to a hunter-fisher economy. When the painting was executed the valley below formed a bay of the sea. In contrast to the rock-carvings of the Bronze Age (1500 - 500 B.C.), which occupy softly sloping rock surfaces, rock-paintings are often placed on steep, often overhanging rock walls. The other Swedish rock-paintings are situated in Norrland. Geographically the closest counterparts are the rock-paintings of southern Norway.

GÖTEBORGS ARKEOLOGISKA MUSEUM
Skärgårdsgatan 4, tel 12 31 92

Torslanda, fornlämning 216

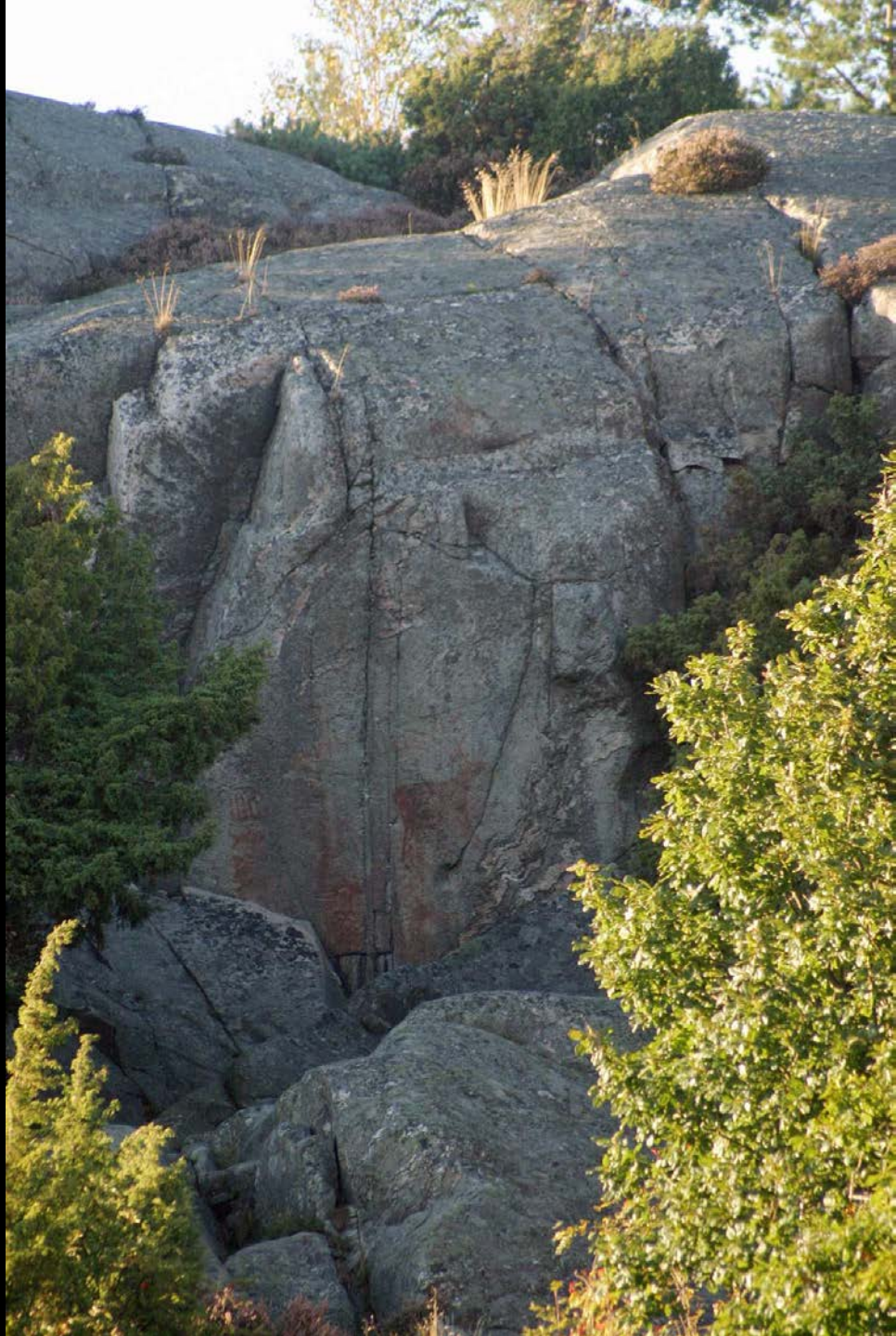

- 1 Hjortdjur (Deer)
- 2 Nätmönster (Net-like pattern)
- 3 Fiskar (Fish)
- 4 Sicksack-linjer; vågor? (Zigzag lines. Waves?)
- 5 Båtar? (Boats?)
- 6 Obestämbär figur (Unidentified figure)

Labyrint. Ulmekärr

Labyrinterna tillhör våra mest gåtfulla fornlämningar. De äldsta har troligen byggts redan under järnåldern. Labyrinter, eller Trojaborgar som de också kallas, ligger nästan alltid vid kusten. De finns i området kring Medelhavet, längs Atlantkusten, på Brittiska öarna, och i Skandinavien. Den nordligaste ligger på ishavssön Novaja Semlja. Här på Västkusten finns det labyrinter också på många öar. Labyrinten här vid Ulmekärr anses vara en de bäst bevarade och vällagda i landet.

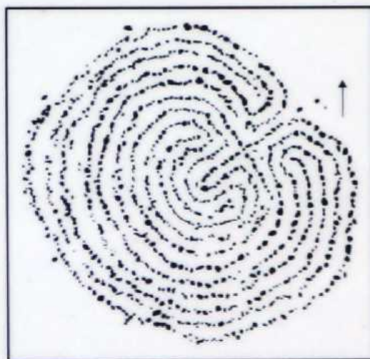
Några labyrinter har grävts ut av arkeologer men man har aldrig funnit något som skulle kunna avslöja något om deras ålder eller funktion.

Labyrinterna är inte gravar, däremot ligger åtskilliga

av dem, till exempel den här som Du står vid nu, intill förhistoriska gravar. Förr stod det resta stenar på en del gravar strax härintill, men de togs bort på 1800-talet för att användas vid ett brobygge. Man ser fortfarande groparna i marken norr om labyrinten.

Det finns en stark koppling mellan labyrinter och säsongsfiske och det finns också exempel på att fiskare både anlagt och använt labyrinter i ganska sen tid. Avsikten har naturligtvis varit att främja fiskelyckan på magisk väg. Däremot är det inte säkert att det var den ursprungliga funktionen.

Mycket pekar på att de från början ingick i en allmänt fruktbarhetsfrämjande ritual, alltså inte bara för fiskelycka.

Labyrinten består av många hundra små stenar med tydlig ingång och ingen klar mittpunkt.

Labyrint i Ulmekärr

These are one of the most mystical forms of ancient monument, the oldest having been built during the Iron Age. They are almost always close to the coast in European countries, the most northerly is on Novaja Semlja an island in the Arctic. There are several here on the west coast, but this is considered one of the best laid and preserved.

They are not graves, but are often built close to them. Strong ties exist between labyrinths and seasonal fishing. Fishermen often built and used them in the hope of good catches, although this was not thought to be the original function. There are indications of their use in fertility rites, and were not just for successful fishing.

Das Labyrinth, Ulmekärr

Die Labyrinth gehören zu den rätselhaftesten vorgeschichtlichen Stätten. Die ältesten wurden wohl schon in der Eisenzeit angelegt. Labyrinth findet man in den Gebieten des Mittelmeerraumes, an der Atlantikküste, auf den Britischen Inseln und in Skandinavien. Das nördlichste befindet sich auf der Eismeer-Insel Novaja Semlja. Die Labyrinth hier gehören zu denen im Land, die am besten bewahrt und angelegt sind.

Einige Labyrinth wurden ausgegraben, aber man hat nie etwas gefunden, was auf ihr Alter oder ihre Funktion schließen lässt. Sie sind keine Gräber, doch viele von ihnen liegen in der Nähe von vorgeschichtlichen Grabstellen.

Es gibt einen engen Zusammenhang zwischen Labyrinth und der Fischerel. So gibt es Beispiele dafür, dass Fischer Labyrinth sowohl angelegt wie auch benutzt haben, um grössere Fangquoten auf magischem Wege zu erreichen.

Milj 50 Västra Sverige

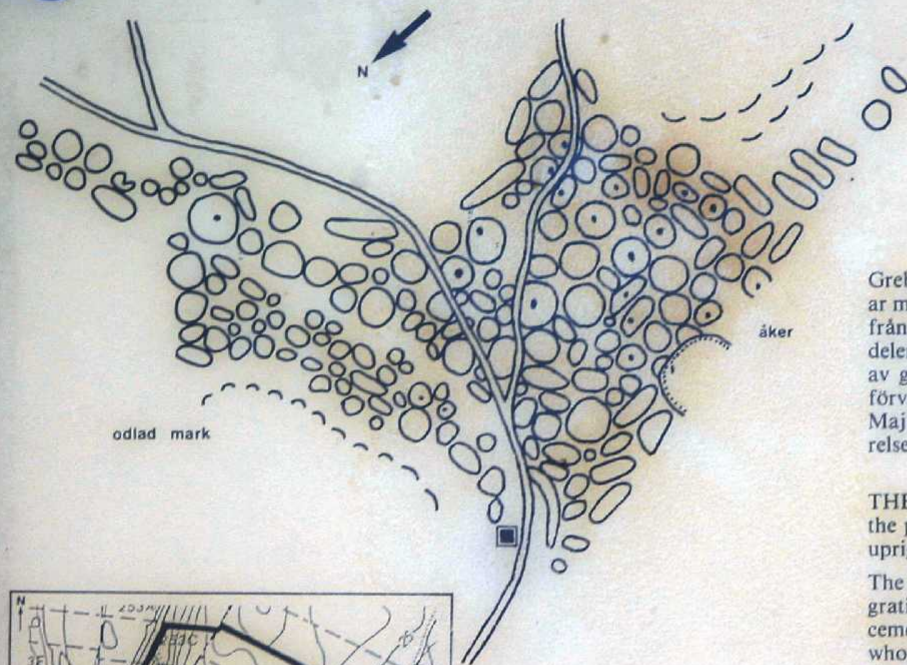
Projektet delfinansieras av
EUROPEISKA UNIONEN
Regionale fonden

Runt om i Tanums Kommun finns det mer än 80 sevärdheter. Alla värda att se! Dessa finns beskrivna i den nya turist- & informationskartan. Ring gärna Tanum Turist, tel. 0525-20400

There are 80 places of interest well worth seeing in Tanum. Call Tanum Turist tel. 0525-20400
In der Gemeinde Tanum gibt es mehr als 80 Sehenswürdigkeiten. Sehenswert! Rufen Sie an bei Tanum Turist Tel. 0525-20400

TANUM
KOMMUN

0 50m

■ Tavlans plats
Position of sign

Områdets gränsbestämning
framgår av kartan

Greby gravfält

Greby gravfält är ett av landskapets märkligaste. Det består av ca 200 anläggningar med högar och resta stenar, av vilka flera är placerade i högarnas mitt. Fynden från ett tiotal undersökta anläggningar visar att gravfältet kan dateras till senare delen av romersk järnålder och folkvandringstid (200-600 e.Kr.). Fynden består av gravurnor med brända ben, sländtrissor, benkammar, glaspärlor m m och förvaras på Statens Historiska Museum i Stockholm. Området tillhör Kungl. Maj:it och Kronan genom Riksantikvarieämbetet och är gränsbestämt av Länsstyrelsen 1983.

THE PREHISTORIC CEMETERY AT GREBY is one of the most remarkable in the province. It consists of about 200 constructions including both barrows and upright stones, several of which are situated in the centers of the barrows.

The cemetery can be dated to the latter part of the Roman Iron Age and the Migration Period (A.D. 200-600). The finds which have made it possible to date the cemetery to these periods, consisting of cinerary urns, burnt bones, distaff whorls, bone combs, pearls etc and are now in the Museum of National Antiquities, Stockholm.

DAS GRÄBERFELD VON GREBY besteht aus ungefähr 200 Anlagen mit Grabhügeln und Hinkelsteinen. Die Funde aus ca. zehn untersuchten Gräbern sprechen dafür, das Gräberfeld der jüngeren römischen Kaiserzeit und der Zeit der Völkerwanderung (3.-6. Jh.n.Chr.) zuzuordnen.

Die Funde bestehen aus Graburnen mit verbrannten Knochen, Spinnwirteln, Kämmen aus Knochen, Glasperlen usw. und werden im Staatlichen Historischen Museum von Stockholm aufbewahrt.

BOHUSLÄNS MUSEUM/LÄNSSTYRELSEN
Tanums socken, fornlämning 734.

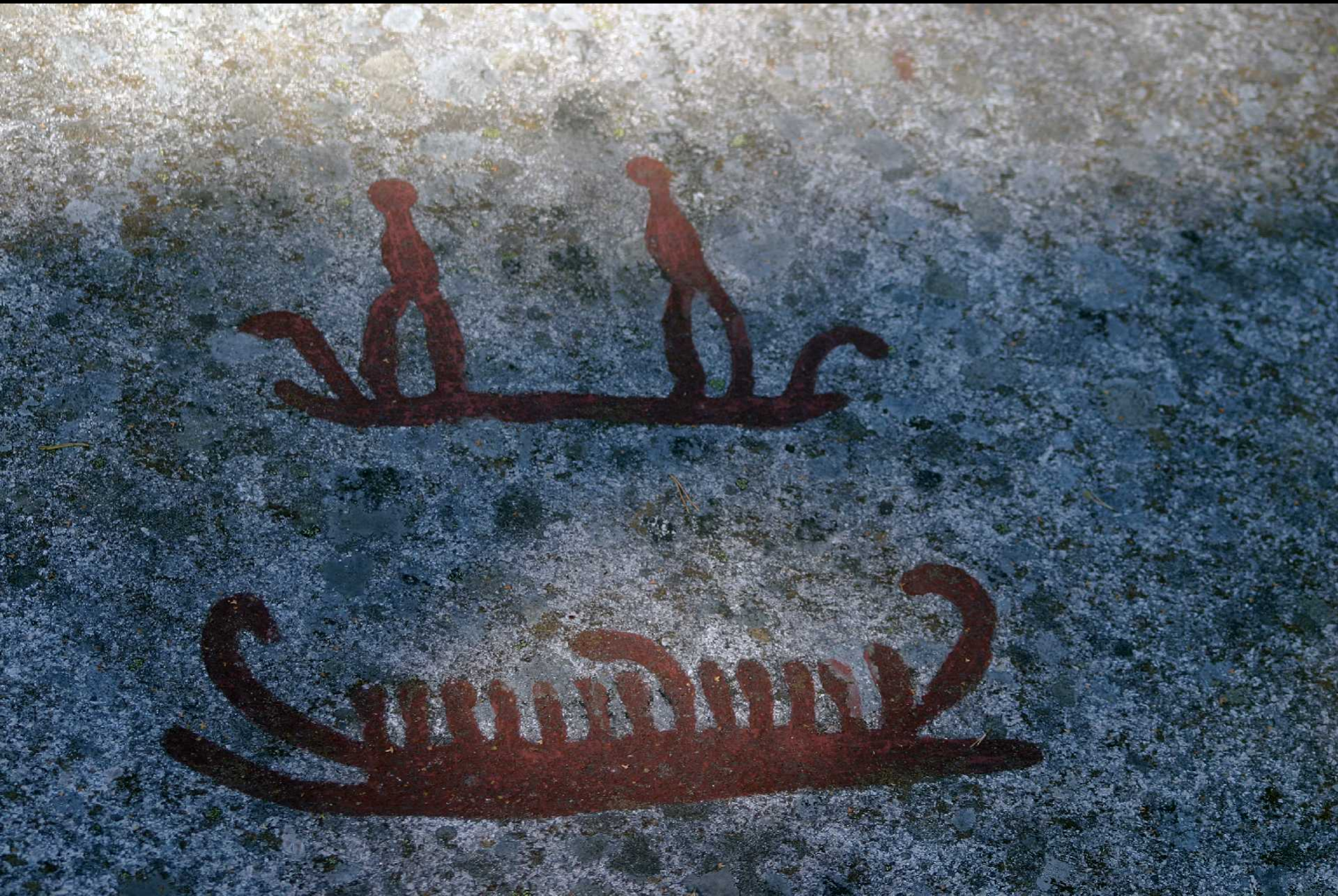

西

MARKNAD OCH MÖTE MED GUDARNA

ravröena här intill byggdes av människor som levde under bronsåldern. Gravarna formades omsorgsfullt som visuella märken för såväl det egna samhället som annalkande sjöfarare. Det finns sällan några föremål kvar i dem idag, men vi vet att både kvinnor och män fäst denna "höga position" efter döden. Men vilka var de i livet?

En dag för 3000 år sedan står deras anförvanter här och blickar ut över landskapet. Tanumslätten var då en grund havsvik. De hör sjöfåglar skräna och ser människor lägga nät från båtar. Getter, får och kor betar på strandängarna och längre bort skymtar några små åkerreger. Ur lövsåkogens bryn kommer några jägare bärande på en hjort. En hund skuttar ivrigt kring dem.

Så syns några båtar segla in i viken. Människor från hela kusten samlas. Nu får man veta vad som hänt på andra platser sen sist. Några långväga resenärer har eftertraktade metaller med sig, så nu kan man byta hudar, honung och ullprodukter mot gjutstycken, smycken och vapen. Några små barn tultar omkring på bergställarna, nyfikna på alla bilder de hört så mycket talas om. Det skymmer. Ansikten lyser i skenet från eldarna och doften av mat kändas näsborrarna.

Mycket talar för att Vidtycke var en plats man samlades på för att befästa samhörigheten mellan människornas, naturens och gudarnas världar genom olika ceremonier. En del av ristningarna nere vid Vidtyckehällen kom kanske till vid sådana tillfällen; bilder som visar ett språk vi idag inte förstår. En del var nog inte ens ämnade för andra än de invigda.

Les tumuli ici tout près ont été construits par des hommes vivant à l'âge du bronze. C'est avec beaucoup de soin qu'ils ont formé les tombes, afin qu'elles deviennent des signaux visuels tant pour leur société que pour des navigateurs approchant. On sait que ce sont autant des femmes que des hommes qui ont pu, après leur mort, accéder à cette "position élevée". Un beau jour, il y a de cela 3000 ans, leurs familles se trouvent là et scrutent le paysage dominé par les eaux profondes de la baie. Dans des bateaux, ils peuvent voir des hommes jeter leurs filets. Des chèvres, des moutons et des vaches paissent dans les prés du rivage et plus loin se dessinent quelques lopins cultivés. De la forêt de feuillus sortent des chasseurs portant un cerf, et dans la baie, des bateaux s'approchent. De tous les côtés du rivage, on afflue: c'est le moment d'approcher ce qui s'est passé ailleurs depuis la dernière rencontre. Quelques-uns des voyageurs reviennent de loin et apportent des métaux recherchés. On peut échanger des peaux, du miel et des produits tirés de la laine contre des pièces de métal fondu, des bijoux, des armes. C'est le crépuscule. Les visages luisent à la clarté du feu et un fumet agréable charnoille les narines. Tout porte à croire que Vidtycke était un lieu de rassemblement où on confirmait les liens unissant dans le monde les hommes, la nature et les dieux par diverses cérémonies. Il est possible que ce soit de telles occasions qu'une partie des gravures rupestres de Vidtycke ont vu le jour.

The burial cairns here were built by people of the Bronze Age. The graves were shaped with care as visual landmarks both for their own community and also for approaching seafarers. We know that both women and men acquired this "high position" after death. One day, 3000 years ago, their kindfolk are standing here, looking out over the landscape, which is dominated by a shallow bay. They can see men putting out nets from boats. Goats, sheep and cows graze on the salt marshes and further off may be glimpsed a few small strips of arable land. From the edge of the deciduous forest come hunters, carrying a deer. Boats are sailing into the bay. People are gathering from all along the coast. Now they will learn what has been happening in other places since they last met. Travellers from distant parts have brought highly coveted metals, and now they can trade hides, honey and wool products for cast-metal objects, jewellery and weapons. Dusk falls. Faces shine in the glow of the fires and the aroma of food titillates the nostrils. There are many indications that Vidtycke was a place where people met to cement the affinity of the worlds of men, of nature and of the gods with various ceremonies. Some of the carvings down at the Vidtycke rock may perhaps date from such occasions.

Diese Grabhügel wurden von Menschen erbaut, die in der Bronzezeit gelebt haben. Sorgfältig angelegt, bildeten sie Landmarken für die eigene Gesellschaft, aber auch für ankommende Seefahrer. Es ist bekannt, daß sowohl Frauen als auch Männer nach dem Tode diese "hohe Stellung" bekamen.

An einem Tag vor 3000 Jahren stehen die Anverwandten hier und blicken über die Landschaft, die von einer flachen Meeresbucht beherrscht wird. Sie sehen Menschen, die von ihren Booten Netze auslegen. Ziegen, Schafe und Kühe weiden auf den Strandwiesen und etwas weiter entfernt blicken Sie auf ein paar kleine Ackerflächen. Vom Waldrand nähern sich Jäger, die einen Hirsch tragen. Einige Boote segeln in die Bucht. Es versammeln sich Menschen von der ganzen Küste. Jetzt kann man erfahren, was sich an anderen Orten seit dem letzten Zusammentreffen zugefallen hat. Reisende, die von weit her gekommen sind, haben begehrte Metalle dabei.

Nun kann man Gußstücke, Schmuck und Waffen gegen Haare, Honig und Wollprodukte tauschen. Es dümmert. Die Gesichter leuchten im Schein des Feuers und der Duft von Essen steigt in die Nasen. Viel spricht dafür, daß Vidtycke ein Ort war, wo man sich versammelte, um die Verbundenheit der Welten von Mensch, Natur und Göttern durch unerschiedliche Zeremonien zu festigen. Ein Teil der Felszeichnungen bei Vidtycke entstanden vielleicht bei solchen Anlässen.

Porträttning nr 2, Tanums socken
Dohultsare museet, Esboväsåsen 1980
Illustration: Lenaqvist Karlsson

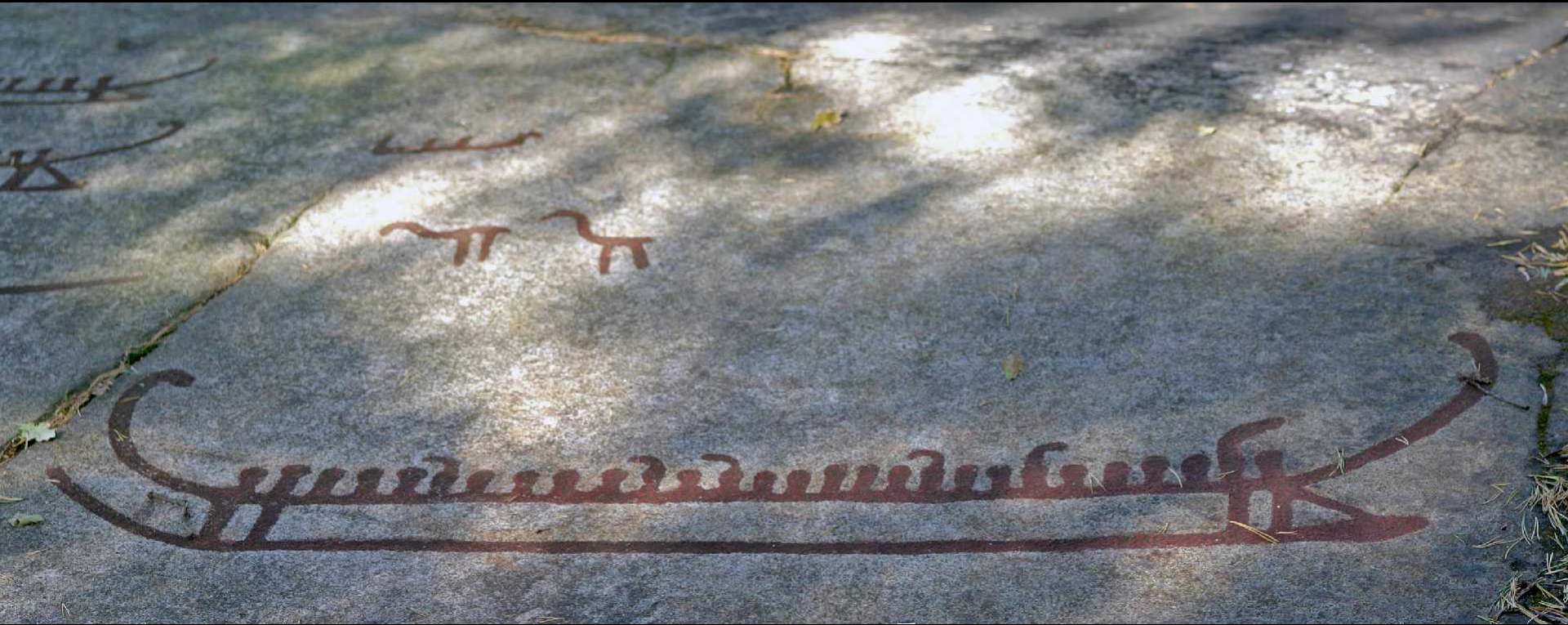

100

På den här ristningen finner du ett djur, några skepp och tre män som siktar på varann med pilbågar. De pilbågar som är avbildade på hållarna är i de flesta fall korta ryttarbågar. Trots detta är de bågskyttnar vi ser på hållristningarna nästan aldrig beridna. De står med sina svällande vader på marken. Avbildningarna av denna sortens båge tyder på långväga kontakter med centralasiatiska ryttarfolk. Under bronsåldern ingick Sydskandinavien i ett mäktigt nät av handelsförbindelser som sträckte sig ända ned till Medelhavet och Svarta havet. Den viktigaste importvaran var brons. Bronsföremålen användes som offer åt gudarna och som gåvor i samband med giftermål för att skapa allianser.

Sur cette gravure vous voyez un animal, quelques navires et trois hommes qui se visent avec des arcs. Les arcs qui sont représentés sur les rochers sont en général des arcs courts de cavalier. Malgré ceci, les archers que l'on voit sur les gravures rupestres ne sont presque jamais à cheval. Ils sont debout ayant les mollets enflés. La présence d'arcs de ce type indique qu'il y a eu des contacts lointains avec des peuples cavaliers d'Asie Centrale. A l'âge du bronze la Scandinavie faisait partie d'un réseau puissant de relations commerciales qui s'étendait jusqu'à la Méditerranée et la mer Noire. Le produit d'importation le plus important était le bronze. Les produits en bronze étaient employés pour les offrandes aux dieux et comme cadeaux lors des mariages pour créer des alliances.

In this carving you can see an animal, several ships and three men pointing bows at each other. Most bows depicted in the rock carvings are short ones of the type used on horseback. Yet the archers we see in the carvings are scarcely ever shown mounted. They stand on the ground with bulging calves. The presence of bows of this type indicates distant contact with Asian horsemen. In the Bronze Age Scandinavia was part of a powerful trading network that extended as far as the Mediterranean and Black Sea. The most significant import was bronze. Bronze objects were offered to the gods or used to cement alliances, like the gifts exchanged at a wedding ceremony.

Auf dieser Ritzung sehen Sie ein Tier, einige Schiffe und drei Männer, die mit Pfeil und Bogen aufeinander zielen. Auf den Felsen sind meist kurze Reiterbogen abgebildet. Trotzdem sind die Schützen der Felsritzungen nur selten beritten. Sie stehen mit ihren schwellenden Waden auf dem Boden. Abbildungen dieses Bogentyps deuten auf Kontakte mit zentralasiatischen Reitervölkern hin. Während der Bronzezeit war Südsandinavien Teil eines mächtigen Handelsnetzes, das sich bis ans Mittelmeer und das Schwarze Meer erstreckte. Wichtigste Importware war Bronze. Gegenstände aus Bronze dienten als Opfer für die Götter und als Geschenke bei Hochzeiten um Allianzen zu schaffen.

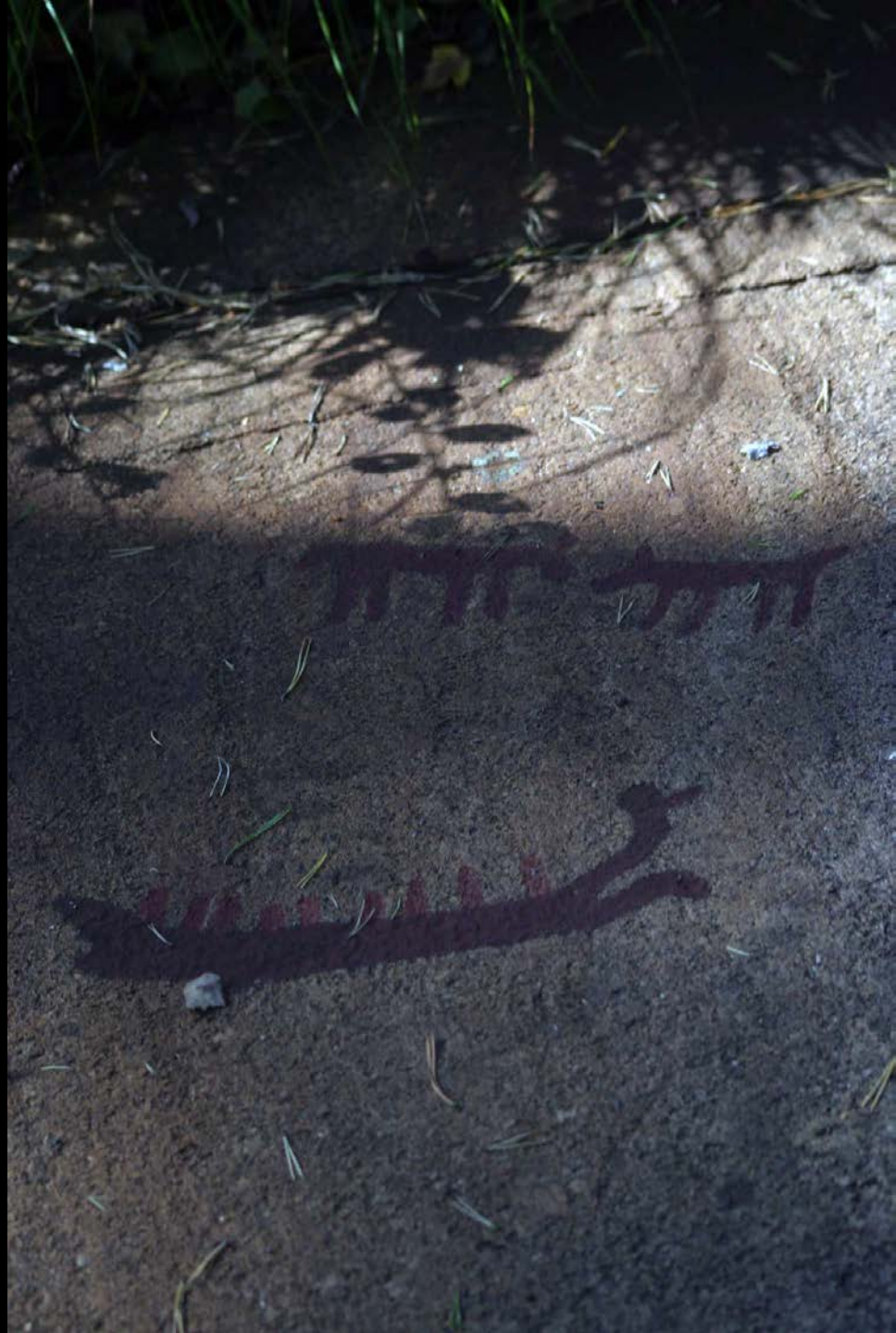

班班

ITLYCKE MUSEUM
ROCK AF
CENTRE
NORFOLK
BRIDGE
MUSEUM
UNESCO

EXHIBITION
INSTALLATION
COMMISSION
REPRESENTATION
EXHIBITION
INSTALLATION

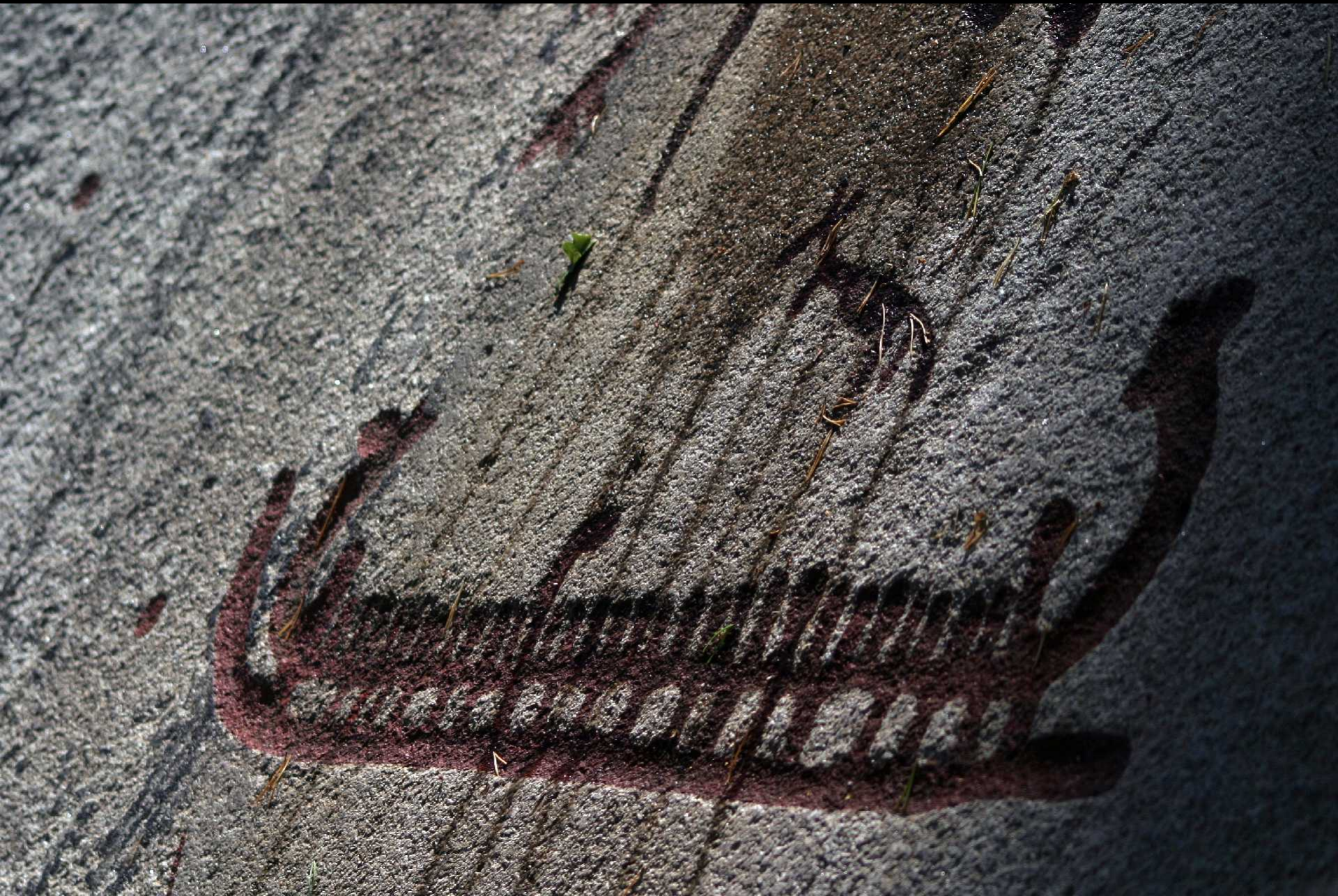

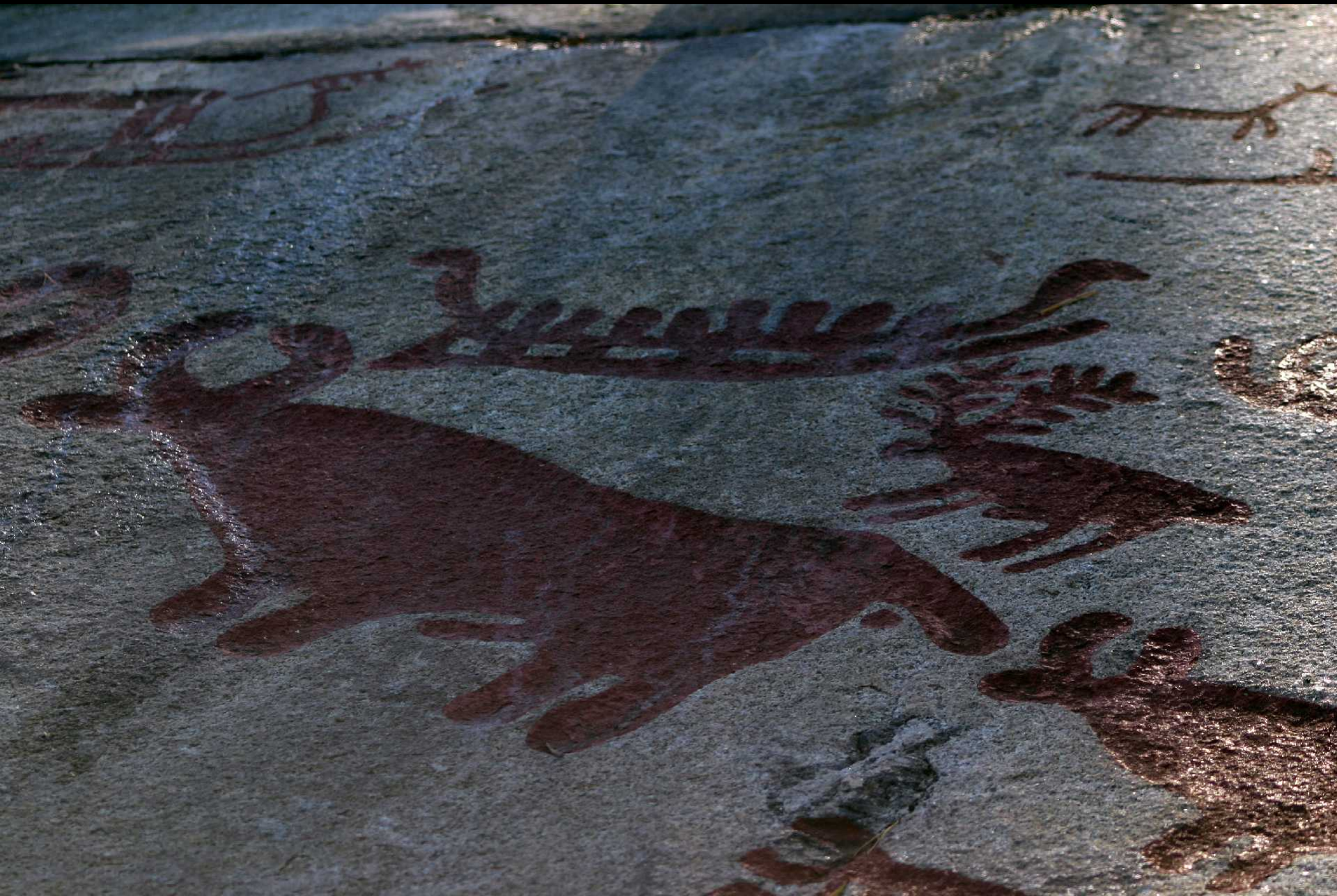

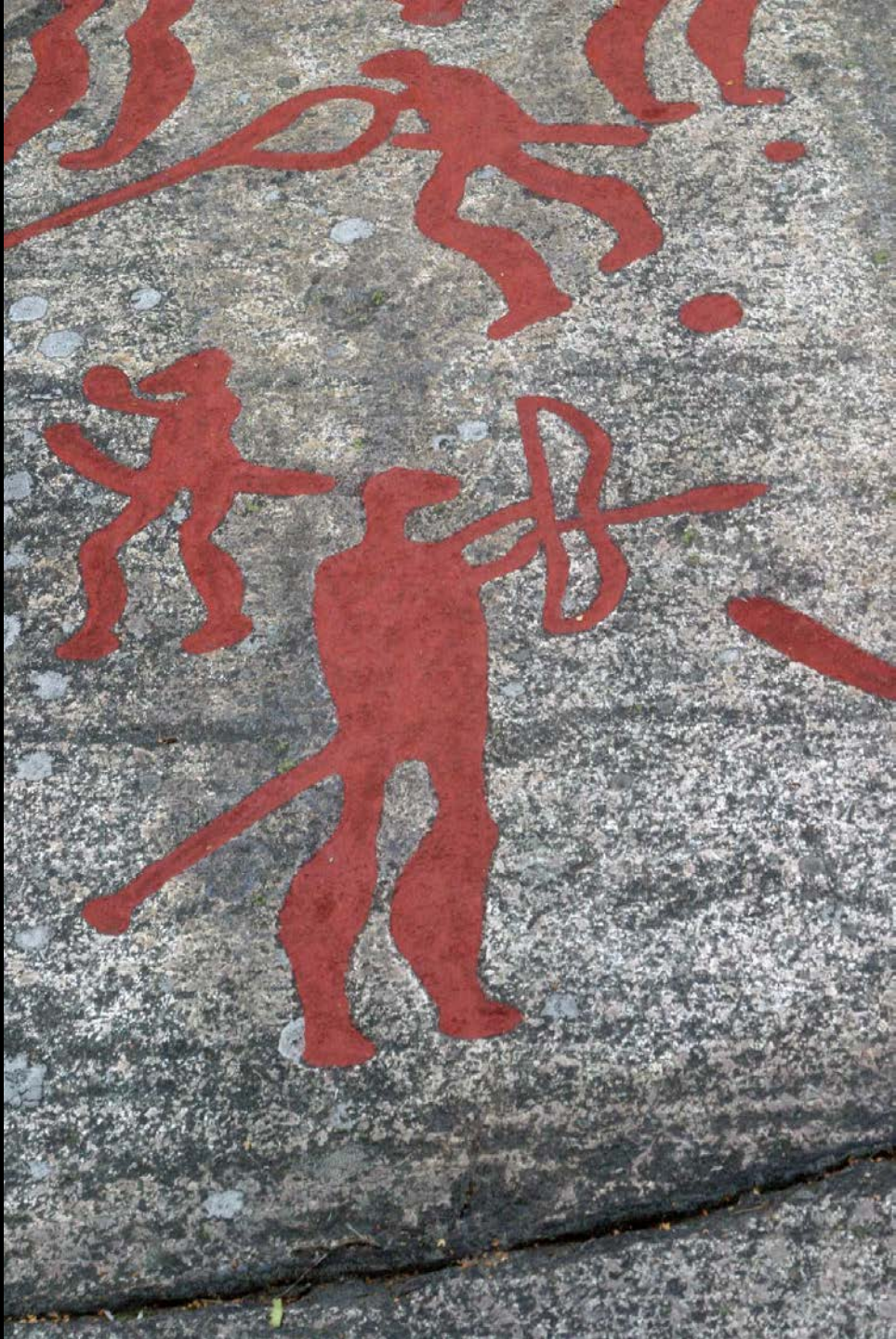

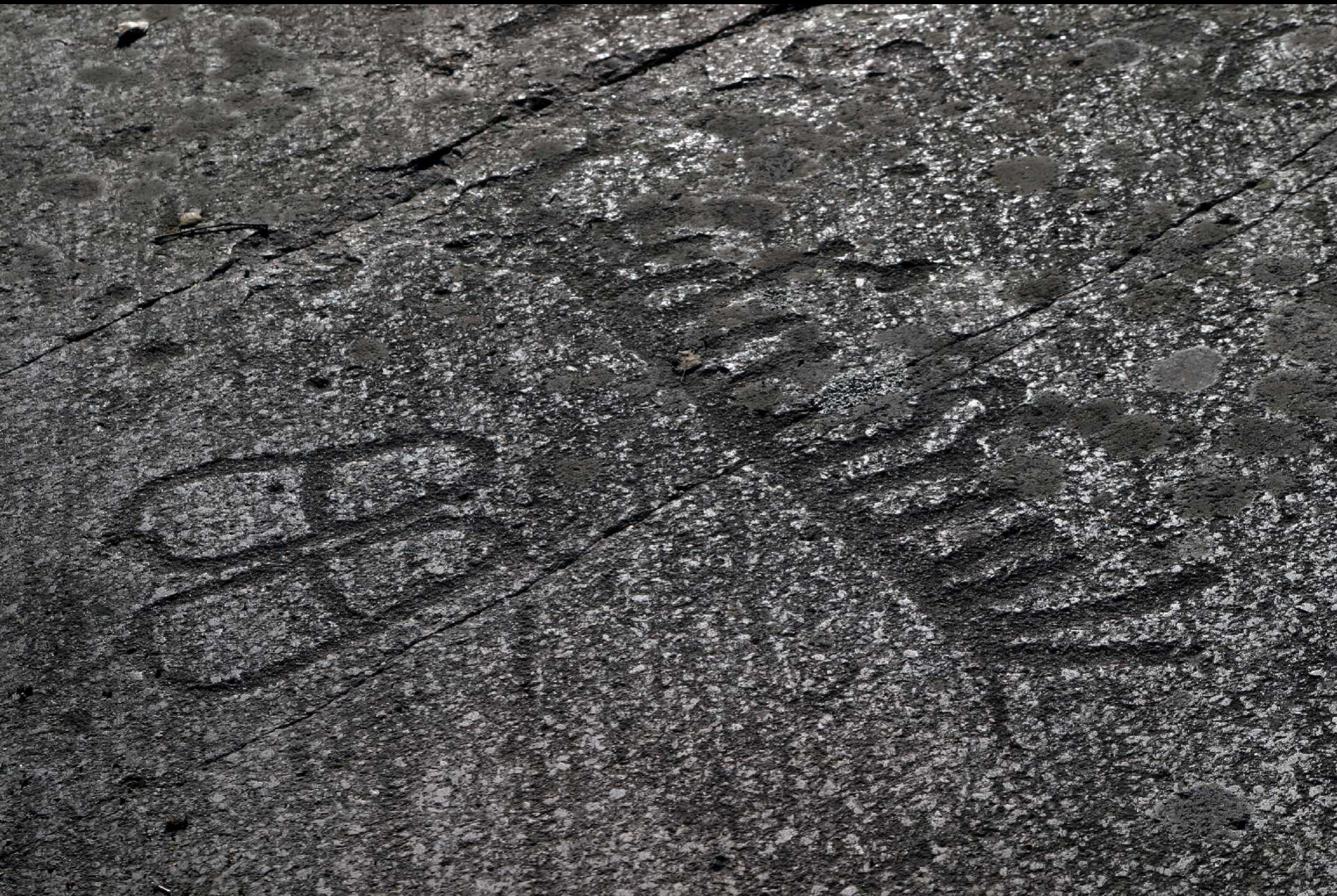

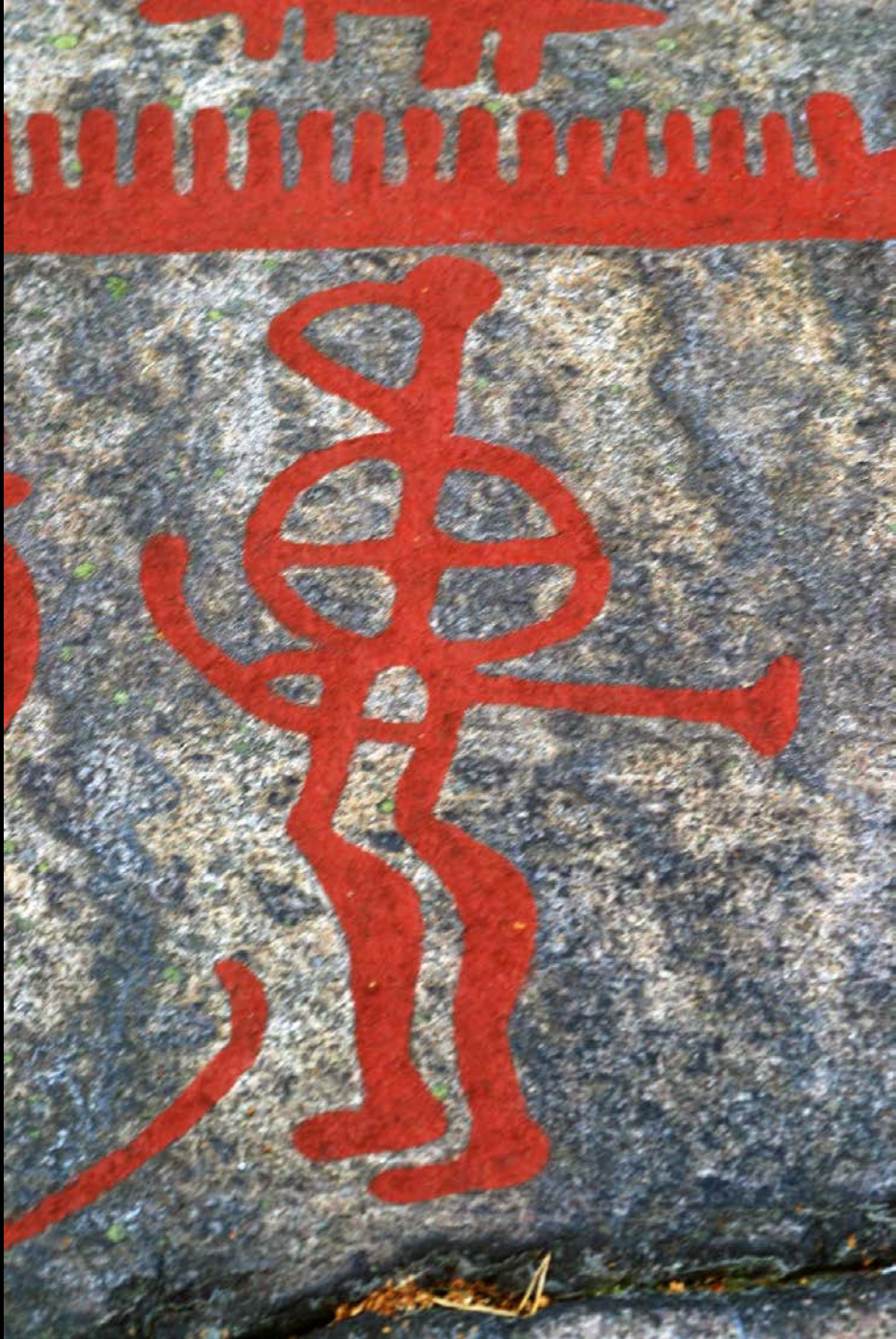

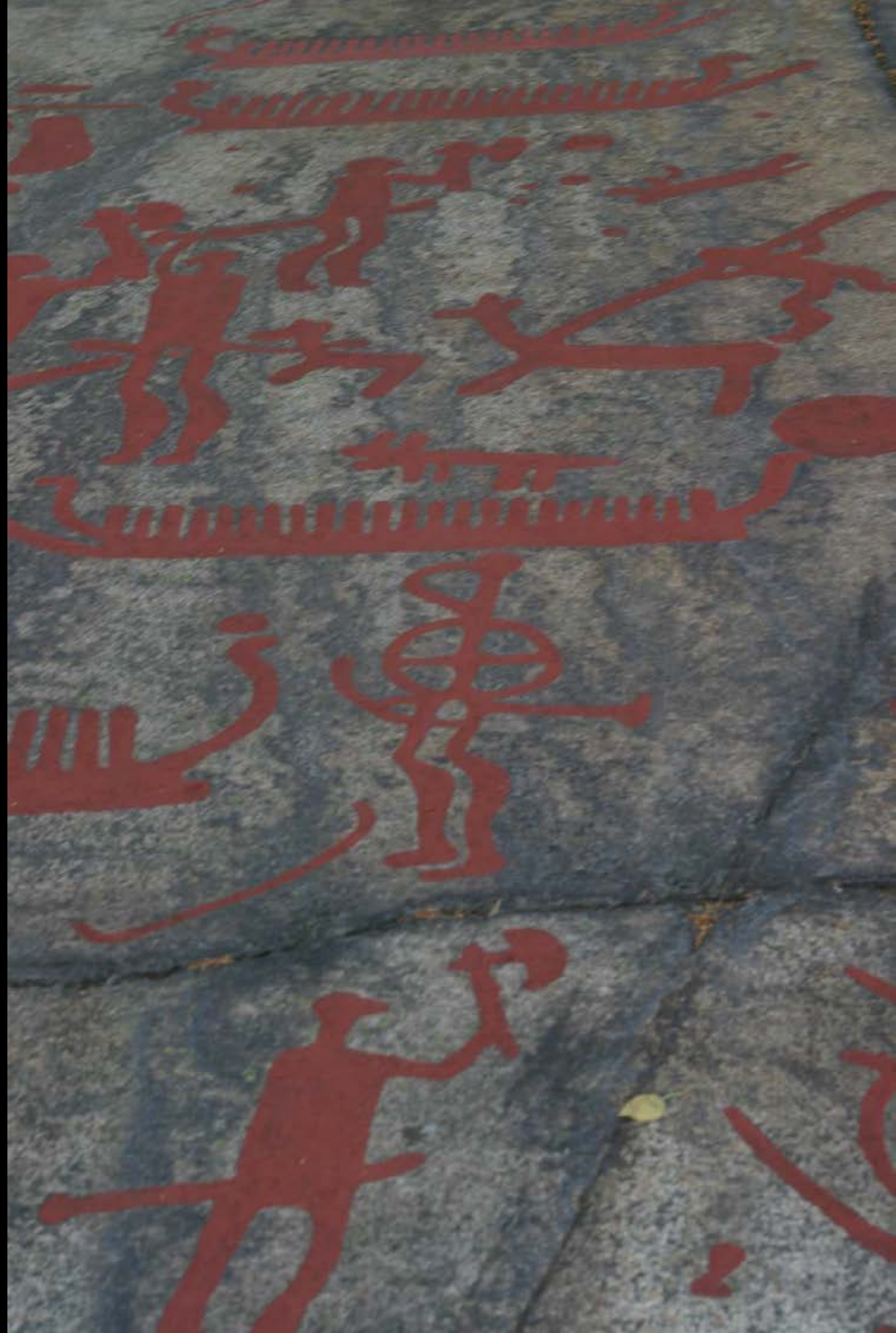

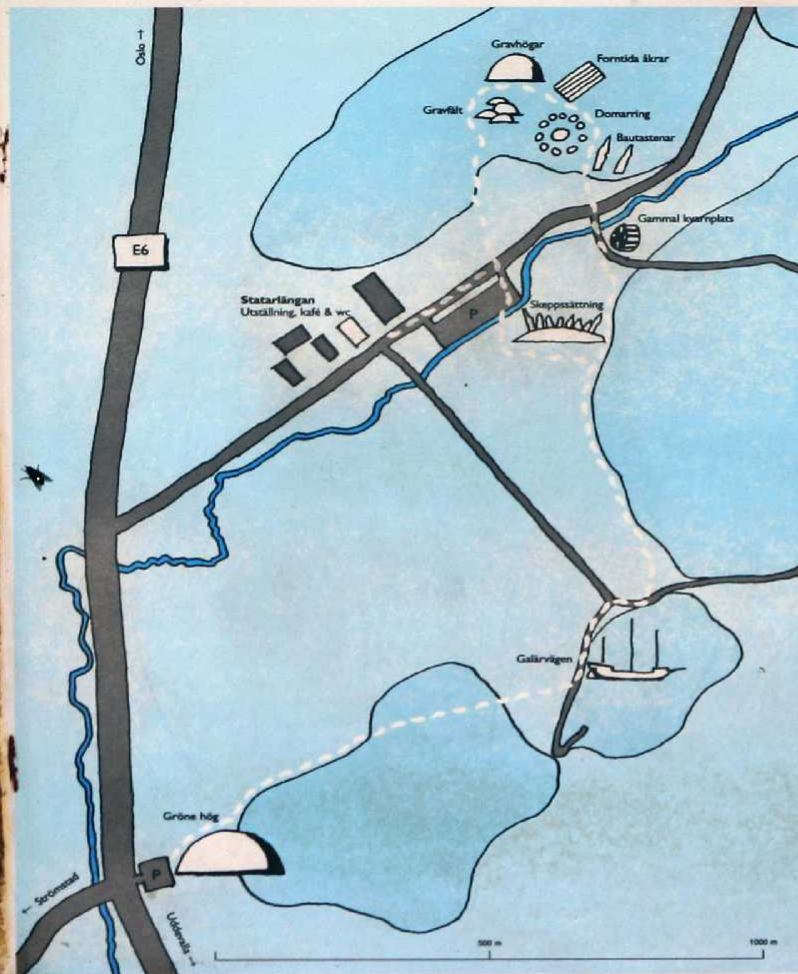

Blomsholm

Välkommen till Blomsholms säteri. Här finner du inom gångavstånd Bohusläns största domarring, länets största gravhög och en av Sveriges största skeppssättningar. Alla är de gravar från järnåldern och de tyder på att Blomsholm haft en central ställning i Bohuslän.

Läget var strategiskt. För 1500 år sedan stod vattnet tio meter högre än i dag, och man kunde segla in i dalen från Strömsvattnet tätt förbi Grönehögen och ut genom Dynekilen. Båten var det snabbaste transportmedlet i en tid utan andra vägar än upptrampade klövjestigar.

Namnet Blomsholm härrör från den nordtyske adelsmannen Anders Blume. Han hade gjort sig en förmögenhet som bergsman i Norge, och köpte och slog ihop de norska gårdarna Bojen och Foss 1624. Han kunde snart utvidga och lät anlägga en egen hamn, kvarnar, en såg och ett saltverk, där salt kokades ur havsvattnet.

Den lilla röda statarlängan bredvid stallet uppfördes 1899 som bostad för fyra familjer. 1995 renoverades byggnaden. Där finns nu ett kafé, och där kan du studera en utställning om gränsregionen norra Bohuslän, Dalsland och norska Östfold. Genom ett svenskt-norskt samarbete bildar nu denna region Ekomuseum Gränsland. Detta kan ge dig en upplevelse av vårt gemensamma kulturarv genom såväl lämningar som levande kunskap och tradition.

Här kring Blomsholm finns både monument och knappt skönjbara lämningar från forntid till medeltid. Följ promenadstigen. Där finns skyltar som berättar mer.

För 1500 år sedan stod vattnet tio meter högre än idag. Mellan Strömsvattnet och Dynekilen gick en slöjsad lätad förbi Blomsholm. Idag går E6 i den dalgång som bildades när vattnet försvann vid landhöjningen.

Sea level 1,500 years ago was ten metres higher than today. Between Strömsvattnet and Dynekilen a navigable channel passed Blomsholm. Today the E6 follows the valley that remained as sea level fell.

Vor 1500 Jahren war der Wasserstand zehn Meter höher als heute. Zwischen Strömsvattnet und Dynekilen führte ein geschütztes Fahrwasser an Blomsholm vorbei. Heute verläuft die E6 in dem langgestreckten Tal, das entstand, als sich das Wasser bei der Landhebung zurückzog.

Welcome to Blomsholm

Blomsholm Manor is situated in an old cultural landscape. Although surrounded by remains dating from the Stone Age up to medieval times, Blomsholm is perhaps most noted for its impressive Iron Age graves: the largest stone circle in Bohuslän, the largest barrow in the county and one of Sweden's largest stone ships. Alongside the path are information boards where you can read more about these and other remains. The Manor was built in 1625 by a German nobleman, Anders Blume, who gave the estate its name. You can learn more of the history of Blomsholm and the border region and see how labourers were housed over a cup of coffee in Statarlängan between the manor house and the stables.

Willkommen in Blomsholm

Daß die Gegend um den Herrenhof eine alte Kulturlandschaft ist bezeugen zahlreiche Kulturdenkmäler. Sie stammen von der Steinzeit bis zum Mittelalter. Blomsholm ist wegen seiner beeindruckenden Gräber aus der Eisenzeit wahrscheinlich das bekannteste. Hier liegen der größte Steinkreis und der größte Grabhügel Bohusläns sowie eine der größten Schiffsetzungen Schwedens. Auf den Informationstafeln finden Sie weitere Fakten über die Kulturdenkmäler.

Der Herrensitz wurde 1625 vom norddeutschen Adelman Anders Blume gegründet, der dem Anwesen seinen Namen gab. Im Statarlängan zwischen Herrensitz und Stall können Sie mehr über die Frühgeschichte Blomsholms und der Grenzregion erfahren. Dort können Sie ausserdem sehen, wie die Landarbeiter wohnten und sich bei einer Tasse Kaffee ausruhen.

Gröne hög

Högen framför dig är en grav, uppbyggd av lerhaltiga grästorvor. Järnålderns människor var inte jämlika. Några personer eller grupper var rikare och mäktigare än andra. Vi ser det på gravarnas storlek eller på deras innehåll. Gröne hög är Bohusläns största gravhög, 45 meter i diameter, höjden är sex meter. Runt omkring finns ett tiotal mindre högar, en del nästan utplånade av senare tiders odling.

Gröne hög har aldrig blivit plundrad. Professor Sune Lindqvist väntade sig mycket när han satte spaden i graven 1928. Han fann bara en keramikurna med några brända människoben, ett stycke glasslagg och rester av två benskedar från 500-talet. Vad är anledningen till att en sådan imponerande grav gömde så anspråkslösa fynd? Lindqvist tolkade det så att Gröne hög mera var avsedd som ett äreminne än som grav. Och i så fall var läget mycket väl valt. På 500-talet stod vattnet tio meter högre än idag. Högen anlades på en udde, som ett landmärke för sjöfarande, just där den smala farleden vidgar sig till den grunda havsvik som idag är Blomsholm.

 The mound in front of you is a grave built of turves. Iron Age society was far from egalitarian. Some persons or groups were more powerful than others, as witness the size of the graves and their contents. Gröne hög is the largest in Bohuslän, 45 metres in diameter and six metres high. Round about are ten or so smaller burial mounds, some almost levelled by later cultivation. Gröne hög was never plundered. When Professor Sune Lindqvist conducted an excavation here in 1928 he found only a pottery urn containing burned human bones, some glass slag and the remains of two 6th-century bone spoons. Lindqvist thought that Gröne hög was more of a shrine than a grave. In the 6th century AD the water level was ten metres higher than it is today and Gröne hög would have been a prominent landmark for seafarers.

Der Hügel vor Ihnen ist ein Grab, das aus Rasenstücken errichtet wurde. Zwischen den Menschen der Eisenzeit bestanden große soziale Unterschiede. Einige Personen oder Gruppen waren reicher und mächtiger als andere. Das ist an der Größe oder am Inhalt der Gräber zu sehen. Gröne hög ist der größte Grabhügel Bohusläns; er hat einen Durchmesser von 45 Meter und ist sechs Meter hoch. Um ihn herum liegen ca. zehn kleinere Hügel, von denen einige durch den Ackerbau späterer Jahre fast völlig zerstört wurden. Gröne hög wurde nie geplündert. Bei einer Ausgrabung 1928 fand Professor Sune Lindqvist nur eine Keramikurne mit einigen verbrannten Menschenknochen, ein Stück Glasschlacke und die Reste zweier Löffel aus Knochen, datiert auf ca. 500 n. Chr. Aufgrund des Inhalts vermutete Lindqvist, daß dies eher ein Gedenkhügel als ein Grab war. Um 500 n. Chr. war der Wasserstand zehn Meter höher als heute. Der Hügel diente als Landmarke für Seefahrer.

Stenskeppet

De 49 stenarna är satta i form av en båt. Det är en grav från järnåldern som kallas skeppssättning. Det finns många tecken i vår fornhistoria som tyder på att våra förfäder trodde att färden till dödsriket företogs i en båt.

Detta är en av Sveriges största skeppssättningar. Den är 41 meter lång och stenarna i stäv och akter är tre-fyra meter höga. Det var uppenbarligen en betydande person, som begravdes här. Runt omkring finns ett tjugotal gravar i form av högar, stensättningar och resta stenar.

I dessa har man funnit urnor med brända ben. De har daterats till folkvandringstid, 400–600 e.Kr. Troligen har stenskeppet byggts vid samma tid. Då stod vattnet högre än idag och svepte in i en grund vik över åkrarna här nedanför. Man kan nästan föreställa sig skeppet ståva ut till havs.

Människor har förundrats över stenskeppet i alla tider. General Sven Ranck, som köpte Blomsholms säteri 1664, lät i den tidens anda resa en minnessten över sig och sin hustru Anna Bergengren mitt i skeppet. De ligger dock inte begravda här. På väg mot kvarndammen finner du en vård, som Götiska förbundet reste "till fädrens minne" 1910.

Karl XII:s bussar måtte också ha känt av den magiska stämningen här. Under fälttåget mot Norge 1718 brukades herrgården som lasarett och officerare som avled där ska ha begravts i skeppssättningen.

I Sverige har vi en lång tradition att skydda och vårda fornlämningar och kulturminnen. De äldsta lagarna är från 1600-talet och grundtankarna i dem gäller än idag: det är vårt gemensamma ansvar att bevara och vårda dem.

Stone ships are one of the most beautiful grave forms of the Iron Age and that at Blomsholm is one of the largest in Sweden. It is 41 m long and consists of 49 stones. Those at its stem and stern are between three and four metres high. There are about 20 ancient graves around the ship, and excavations have shown them to contain urns with burned bones. They have been dated to the migration period that occurred between 400 and 600 AD. The stone ship was probably built at the same period. The memorial stone in the ship dates back to the 17th century and was placed there by one of Blomsholm's owners, General Sven Ranck. Blomsholm did play a small part in one of the campaigns of Karl XII, because of its strategic position close to Norway. The farm was a field hospital and tradition has it that officers who died there were buried in the stone ship. In 1910 the nationalist association Götiska förbundet erected a memorial between the ship and the remains of the mill to honour their ancestors. Today we are just as fascinated by prehistoric remains. Sweden has a long history of protecting antiquities. The oldest laws concerning ancient monuments were passed in the 17th century and are still applied today. It is our responsibility to preserve our prehistoric heritage.

Schiffsetzungen gehören zu den schönsten Grabformen der Eisenzeit. Blomsholm ist eine der größten Schwedens. Sie ist 41 m lang und besteht aus 49 Steinen. An Steven und Achter sind die Steine zwischen drei und vier Metern hoch. Um das Schiff herum liegen ca. 20 Gräber, die Urnen mit Asche beinhalten. Sie lassen sich wie die Schiffsetzung auf die Völkerwanderungszeit datieren (400–600 n.Chr.). Die Gedenksteine im Inneren des Schiffes stammen aus dem 17. Jh. General Sven Ranck ließ sie errichten. Aufgrund seiner Lage nahe der norwegischen Grenze war Blomsholm für militärische Operationen im Krieg Karls des XII von Bedeutung. Der Herrensitz wurde u.a. als Feldlazarett genutzt. Man sagt, daß die hier verstorbenen Offiziere in der Schiffsetzung begraben wurden. „Götiska Förbundet“ ließ 1910 ein Denkmal „Zur Erinnerung an unsere Väter“ errichten, das zwischen der Schiffsetzung und der alten Mühle steht. Noch heute sind wir fasziniert von der Frühgeschichte und ihren Kulturdenkmälern. In Schweden gibt es eine lange, gesetzlich verankerte Tradition, Kulturdenkmäler zu pflegen und zu schützen. Die ältesten Gesetze stammen aus dem 17. Jh und ihre Grundgedanken sind heute noch gültig. Es ist unsere gemeinsame Aufgabe, die Kulturdenkmäler zu bewahren.

VÄLKOMMEN TILL HÖGSBYNS HÄLLRISTNINGSOMRÅDE

I Högsbyn finns Dalslands största hällristningsområde. Här finns mer än 50 hållar med över 2000 ristade figurer och tecken. De flesta av ristningarna här gjordes under bronsåldern för 2500-3000 år sedan.

BILDER FRÅN BRONSÅLDERN

Ristningarna är inhuggna i mjuk lerskiffer. Det kalkhaltiga berget har skapat förutsättningar för en rik flora.

Berghällar med ristningar finns i hela området – längs infartsvägar, i den gamla trädgården, i ångsmarkerna och vid stranden. Ristningar finns på nästan alla hållar, och fortfarande görs det nya fynd i området.

De vanligaste motiven i Högsbyn är så kallade skålgropar, som förekommer ensamma, i grupp, i långa rader eller tillsammans med andra figurer. Andra vanliga motiv är fotsulefigurer, skepp, cirklar, hjulkors, människor och "ormvindlingar".

Den största koncentrationen av ristningar finns långt ut på Ronarudden. Många av ristningarna där är ovanligt djupa och tydliga. Dessa är också de första som uppmärksammades i historisk tid, och de omnämns redan på 1700-talet.

Den märkligaste hållen är Processionshällen som sannolikt avbildar en vårprocession från bronsåldern. I processionen går bland annat en lurblåsare och över skeppen som dras med i processionen slår människor baklängesvolter. Processionen finns på en liten, nästan lodrät håll strax söder om trädgården.

I närheten av bryggan finns den stora Ormvindlingshällen med långa våglinjer, skålgropar, fotsulor, solkors och skepp. Detta är den största hällristningen i Dalsland med en över 20 meter lång, sammanhängande ristningsyta.

Bruket att hugga och rista in bilder i berg har förekommit i många kulturer runt om i världen. Syftet har i de flesta fall varit av religiös natur. Förmodligen speglar ristningarna i Högsbyn den föreställningsvärld som bronsålderns människor levde i.

ATT VÅRDA HÄLLRISTNINGAR

För att hällristningarna skall synas måste de hållas fria från växtlighet och i viss utsträckning fyllas i med färg. I Högsbyn är de flesta ristningar imålade med röd färg. Målningen bättras på med några års mellanrum.

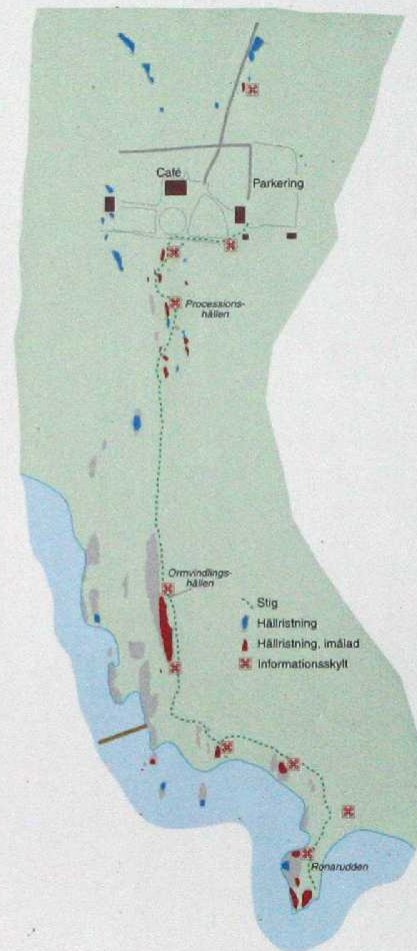
Berget är utsatt för en långsam naturlig vittring som på sikt kommer att utplåna ristningarna. Ett allvarligt problem är lavtillväxten, som har ökat de senaste åren. Lavar fräter sönder bergets yta och är därför skadliga för ristningarna. Andra hot är frostsprängning och rotsprängning. Frostsprängning uppstår när vatten rinner ner i bergets sprickor, fryser och berget sprängs sönder. Rotsprängning sker när gräs- och andra växtrotter växer ner i sprickor och spränger sönder berget.

För att minska vittringen på ristningshällarna täcks de under vissa perioder med ett skydd som hindrar frostsprängning och samtidigt dödar lavarna.

VAR RÄDD OM RISTNINGARNA

Ett stort hot mot hällristningarna i Högsbyn är slitage. Berget är mjukt och blir snabbt nedslitet. Tank på att det finns hällristningar på de flesta hållarna i området, även om de inte är imålade. Gå därför inte på några hållar – följ helst stigar!

Hjälp till att hålla området rent – soptunnor och toaletter finns vid parkeringen.

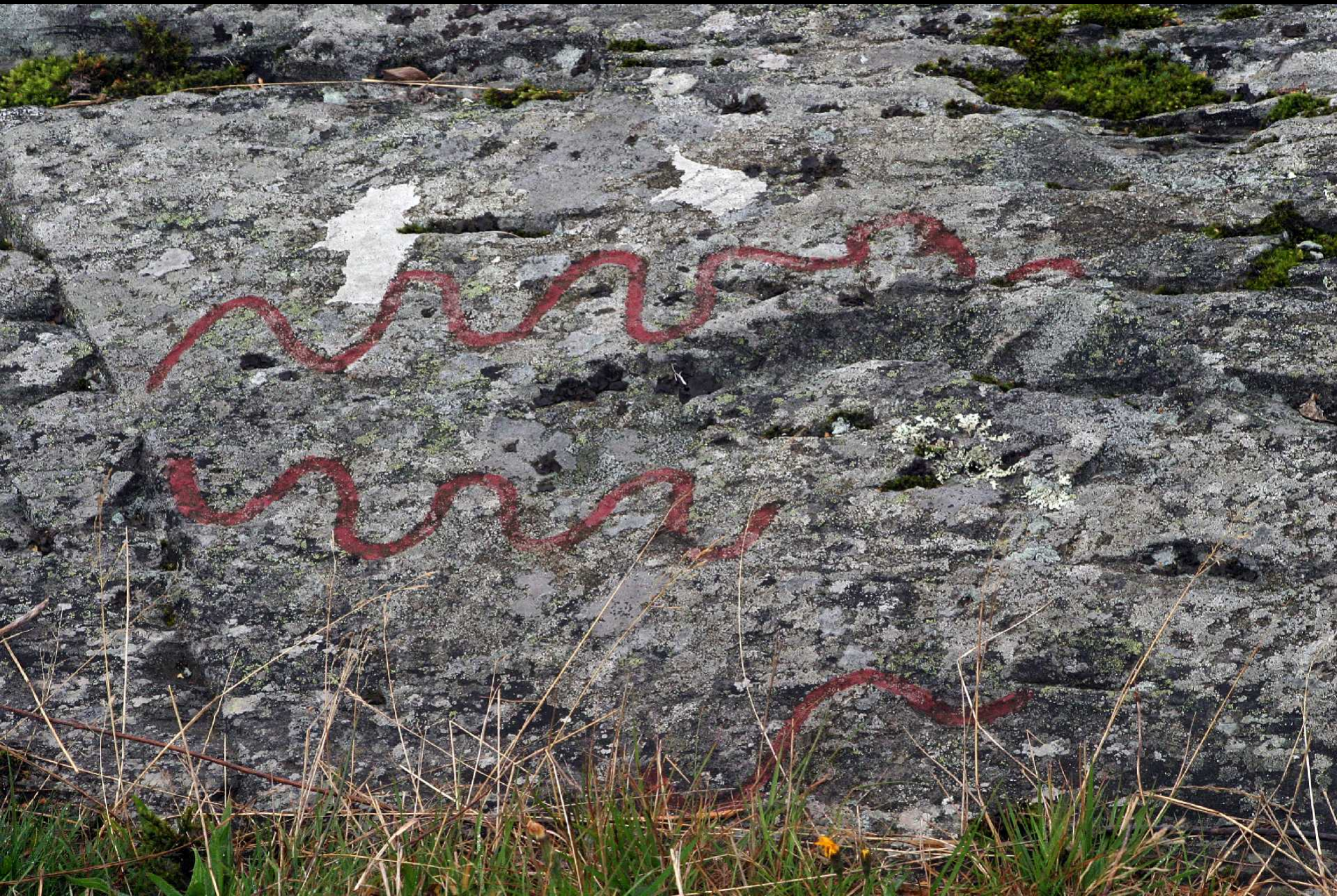

Hand-drawn red ochre pictographs on a dark grey rock surface. The symbols include a large 'C' shape, a rectangular box with a horizontal line, a small circle, a large 'L' shape, a large 'U' shape, a large 'M' shape, and a large 'N' shape.

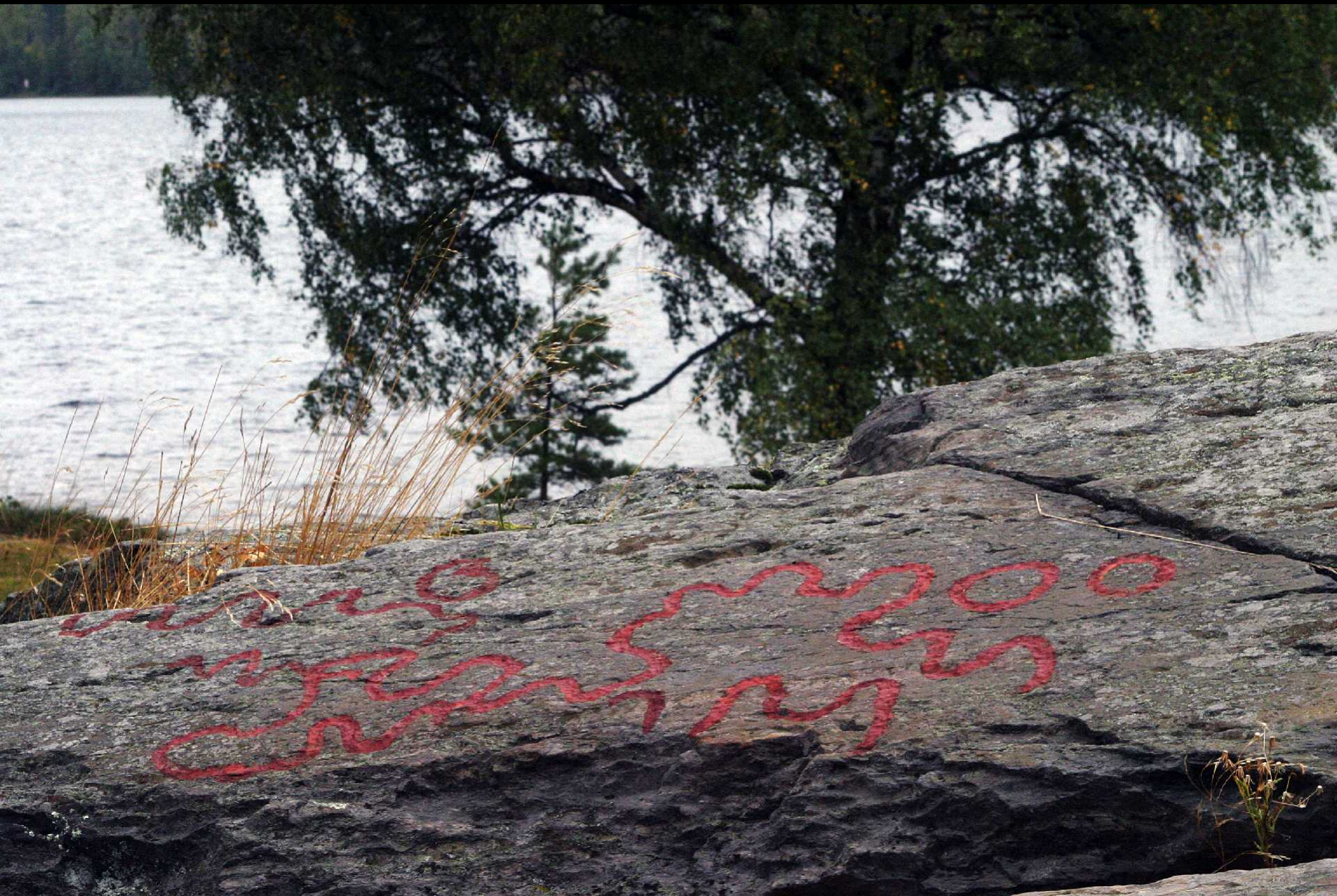

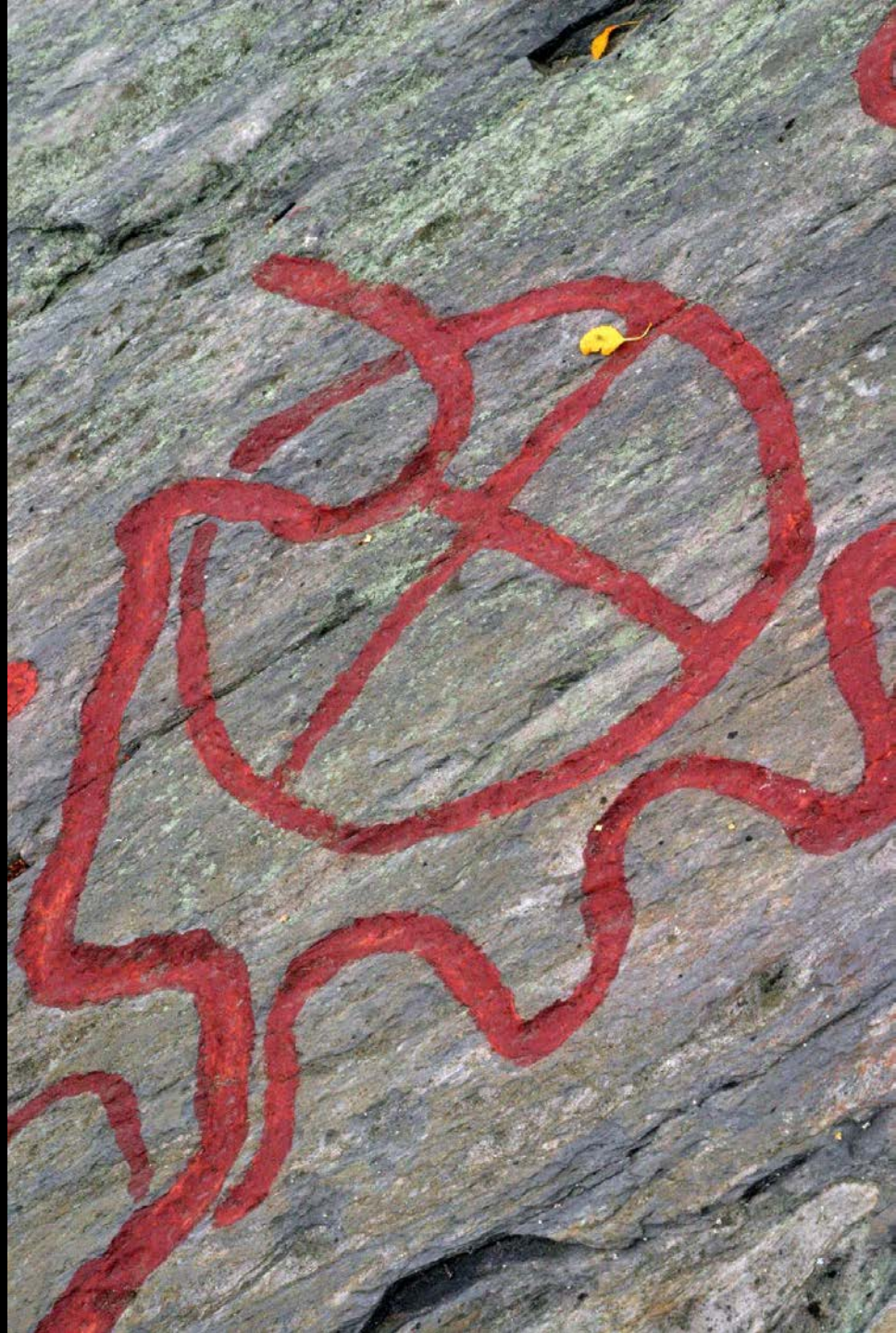

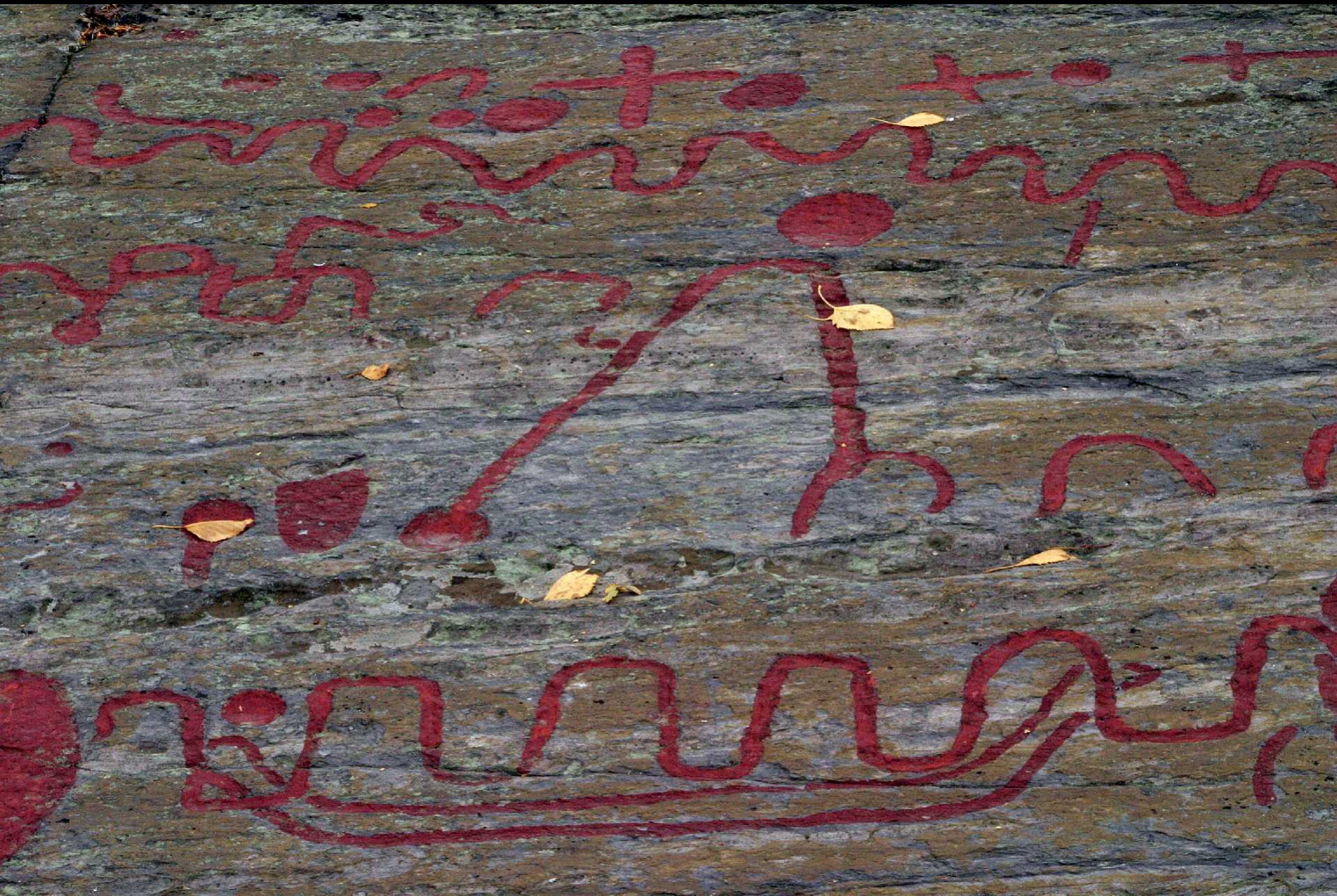

Ormvindlingshällen 2

Schlangenlinienfelsen 2

Våglinjer - ormvindlingar - dominerar ristningarna. Det är svårt att avgöra om det här verkligen är ormar som avbildats. I Tanum i Bohuslän finns en märklig ristning av en man med uppsträckta händer framför en stor orm. Tydliga ormar finns också på andra ristningar.

Ormar har ofta stor betydelse i religiösa sammanhang (jämför ormen i paradiset). I Norden var ormen en tidig symbol för vårdagjämningen.

Lade Du märke till labyrintherna? Vilken innebörd kan de ha haft? Hällristningar har knappast huggits bara som tidsfördriv eller för att dekorera hållarna. De har säkert haft mer bestämda syften.

Solen och solsymboler - cirklar, solkors och hjulkors - avbildas ofta; ibland tillsammans med vagnar och skepp. Årets gång och solen, kanske som fruktbarhetens symbol, tycks ha varit betydelsefulla inslag i bronsålderns föreställningsvärld.

Wellenlinien - Schlangenlinien - zeichnen diese Ritzungen aus. Es ist nicht leicht zu sagen, ob es sich bei den Abbildungen wirklich um Schlangen handelt. In Tanum in Bohuslän gibt es ein merkwürdiges Ritzbild, auf der ein Mann mit erhobenen Händen vor einer großen Schlange steht. Deutliche Schlangen sind auch auf anderen Ritzbildern zu sehen.

Schlangen haben in religiösem Zusammenhang oft eine große Bedeutung (vergl. die Schlange im Paradies). Im Norden war die Schlange schon frühzeitig das Symbol für die Frühjahrs-Tagundnachtgleiche.

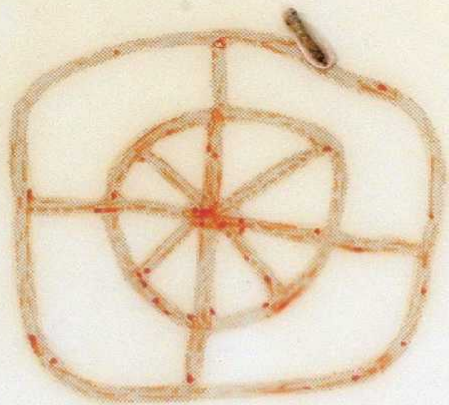
Haben Sie die Labyrinth gesehen? Welche Bedeutung könnten sie gehabt haben? Die Felszeichnungen wurden bestimmt nicht nur zum Zeitvertreib geritzt oder um die Felsplatten zu verzieren. Sie hatten sicherlich einen etwas bestimmteren Zweck.

Die Sonne und Sonnensymbole - Kreise, Sonnenkreuze und Radkreuze - werden oftmals abgebildet; manchmal zusammen mit Wagen und Schiffen. Der Jahresablauf und die Sonne, vielleicht als Symbol der Fruchtbarkeit, scheinen eine bedeutende Rolle in der Vorstellungswelt der Bronzezeit gespielt zu haben.

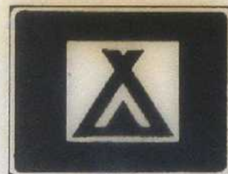
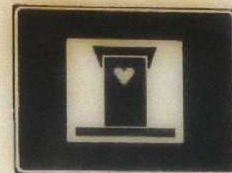
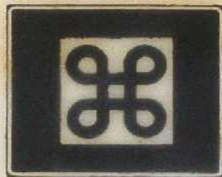
Utmed stranden I

Am Strand I

Vad är detta? Ett öga? En solsymbol?
Kanske har hållarnas bilder haft en magisk
eller religiös betydelse. Kanske är de
uttryck för önskningar och förhoppningar.
Kanske har man velat bevara minnen åt
kommande släkten.

*Was ist das? Ein Auge? Ein Sonnensymbol?
Vielleicht hatten die Felsbilder magische Kraft oder religiöse
Bedeutung. Vielleicht sind sie Ausdruck für Wünsche und
Hoffnungen. Vielleicht wollte man Erinnerungen für
kommende Geschlechter bewahren.*

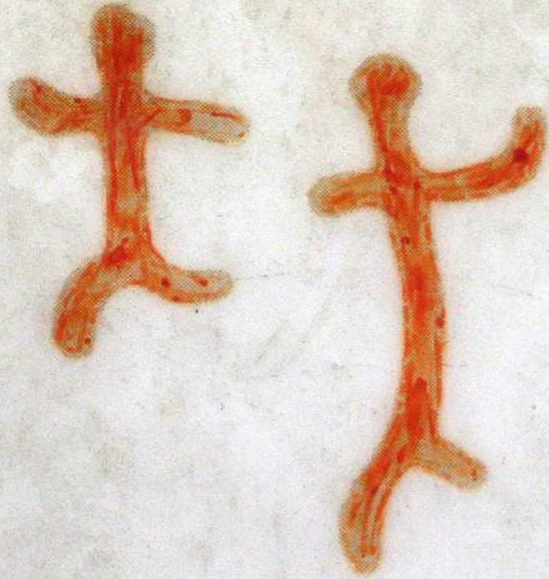
En gång var bilderna lika lätta att tolka
som alla de religiösa och profana
symbolerna i dagens samhälle.

*Früher waren die Bilder ebenso leicht zu deuten wie alle
religiösen und profanen Symbole der heutigen Gesellschaft.*

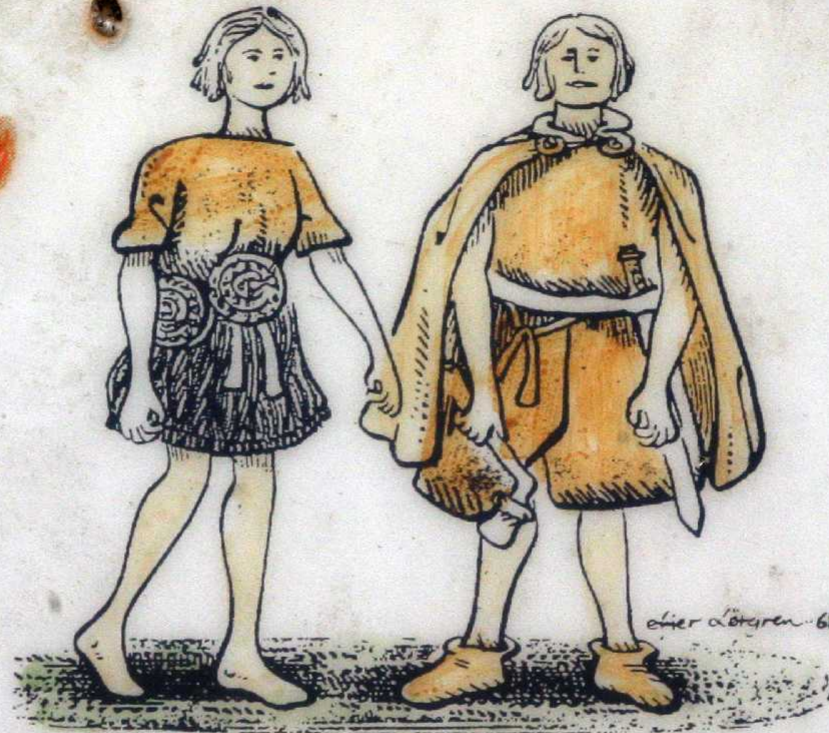
Utmed stranden 2

Am Strand 2

Här finns bara några enkla figurer:
skålgropar, fotsulor och människor

Hier gibt es nur einige einfachere Figuren:
Schälchen, Fußabdrücke und Menschen.

När ristningarna gjordes för ca 3 000 år sedan - under bronsåldern - var människor säkert bofasta här. De höll tamboskap och bodde i hus vars flätade risväggar var rappade med lera. Kläderna kunde vara vävda av ylle: livkläde, tröja och mantel för männen, kjol och tröja för kvinnorna. En del plagg kunde vara av skinn.

Als vor ca. 3 000 Jahren diese Zeichnungen entstanden, haben hier sicherlich Menschen gewohnt. Sie hielten Haustiere und wohnten in Häusern, deren geflochtene Reiswände mit Lehm abgedichtet waren. Die Kleidung war aus Wolle gewebt: Leibwäsche, Hemd und Mantel für die Männer, Rock und Bluse für die Frauen. Einige Kleidungsstücke waren aus Leder.

Ronaruddan 2

Die Landzunge Ronaruddan 2

Bland myllret av figurer ute på Ronaruddens hällar kan man hitta många intressanta och roliga detaljer: fotsulor, handflator, hjulkors, cirklar, skepp, nät och härvor av linjer. Här har också ristningar gjorts över varandra.

På den yttersta hällens södra del finns ett par skepp alldeles vid vattenbrynet. De enklaste består av en enkel köllinje, från vilken det sticker upp små korta linjer, vanligen tolkade som bemanningen. Andra är betydligt mer avancerade med hög för och akter och ibland med "drakhuvuden".

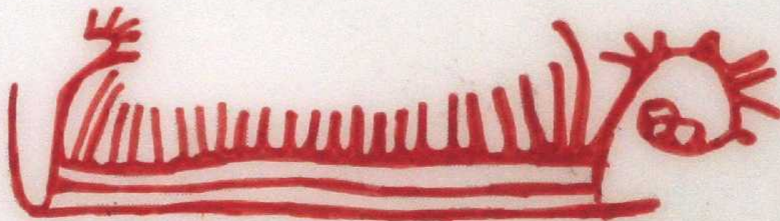
Den stora mängden skeppsbilder som finns på hällristningarna visar att skepp och båtar varit av stor betydelse för människorna under denna tid. Man har varit beroende av båtar för fiske, kommunikationer och handel. Båten har haft en så viktig del i dessa människors liv att den också dominerat deras hällristningar och religiösa liv.

Unter den vielen Figuren auf den Felsplatten von Ronaruddan kann man eine Menge interessanter und lustiger Einzelheiten entdecken: Fußabdrücke, Handflächen, Radkreuze, Kreise, Schiffe, Netze und ein Wirrwar an Linien. Hier wurden auch neue Bilder über die alten geritzt.

Auf der äußersten Felsplatte im südlichen Teil gibt es - direkt am Rand des Wassers - einige Schiffe, von denen die einfachsten nur aus einer einfachen Kiellinie bestehen, von der aus kleine kurze Linien ausgehen; normalerweise als Bemanning deutet. Andere sind wesentlich mehr ausgearbeitet mit hohem Bug und Achterschiff und manchmal mit „Drachenköpfen“ versehen.

Die vielen Schiffsbilder, die auf den Felszeichnungen vorkommen, zeigen, daß Schiffe und Boote für die Menschen in der damaligen Zeit von großer Bedeutung waren. Für Fischerei, Kommunikation und Handel war man von den Booten abhängig. Das Boot war ein so wichtiger Teil im Leben der Menschen, daß es auch ihre Felszeichnungen und ihr religiöses Leben dominierte.

En granliknande bild finns på en annan häll. Det är dock inte troligt att det är vår vanliga gran som avbildats. Den fanns förmodligen inte i bronsålderns Dalsland. Mer rimligt är det att gissa på idegran (*Taxus baccata*) - eller att ristningen gjorts senare.

*Auf einer anderen Felsplatte gibt es ein tannenähnliches Bild. Es ist jedoch kaum anzunehmen, daß es sich um unsere heutige Tanne handelt. Die gab es im Dalsland der Bronzezeit wahrscheinlich nicht. Anzunehmen ist, daß es sich um Eiben (*Taxus baccata*) handelt oder daß vielleicht die Ritzung zu einer späteren Zeit entstanden ist.*

1977

MUNICIPALITY OF
CITY OF

MUNICIPALITY

5
MUNICIPALITY
CITY OF
B.L.

